

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ І МЕНЕДЖМЕНТУ
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

другого (магістерського) рівня вищої освіти

**на тему: Управління прибутком аграрного підприємства в умовах
невизначеності економічних процесів**

Виконав:

Семоненко Альона Сергіївна
студентка спеціальності
072 «Фінанси, банківська справа та
страхування»

Керівник:

Шалигіна Ірина Валеріївна
доцент кафедри фінансів, банківської справи та
страхування

Рецензент:

Рекуненко Ігор Іванович
завідувач кафедри управління
імені Олега Балацького СумДУ,
д.е.н., професор

Суми – 2023

СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет

Економіки і менеджменту

Кафедра

фінансів, банківської справи та страхування

Освітній ступінь

Магістр

Спеціальність

072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Затверджую:

Завідувач кафедри

М.М.Геєнко

« — » вересня

2022 р.

ЗАВДАННЯ

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧА ОСВІТИ

Семоненко Альони Сергіївни

(прізвище, ім'я, по батькові)

1.Тема роботи: Управління прибутком аграрного підприємства в умовах невизначеності економічних процесів

2. База практичного дослідження:

ТОВ АФ «Біловоди» м.Ромни

керівник роботи **Шалигіна Ірина Валеріївна, к.е.н., доцент**

(прізвище, ім'я, по-батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджена наказом по університету від _____

3. Строк подання студентом закінченого проекту (роботи) _____

4. Вихідні дані до проекту (роботи):

первинні та зведені документи, статутні та установчі документи

фінансова звітність ТОВ АФ «Біловоди» за 2020-2022р.р., законодавчо – нормативні акти, монографії, фахові наукові статті питань управління прибутку підприємства та доповіді на міжнародних науково-практичних конференціях за темою дослідження

5. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити):

надати теоретико-практичні основи сутності та управління прибутком аграрного підприємства в умовах невизначеності економічних процесів;

провести підбір та аналіз наукових літературних джерел з тематики дослідження;

навести організаційно – економічну характеристику ТОВ АФ «Біловоди» м.Ромни;

провести аналіз фінансового стану, формування та використання прибутку агрофірми;

визначити і обґрунтувати необхідність формування та запровадження системи управління прибутком в ТОВ АФ «Біловоди» м. Ромни;

провести розрахунок економічного ефекту від запропонованих напрямків;

сформувати висновки

6. Дата видачі завдання

« ____ » _____ 2022 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів підготовки кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Визначення та затвердження теми дослідження, складання плану – графіку виконання роботи	вересень 2022 р.	виконано
2.	Підбір та аналіз літературних джерел, підготовка першого теоретичного розділу	жовтень - грудень 2022р.	виконано
3.	Збір аналітичної інформації, обробка результатів дослідження та підготовка другого розділу роботи	травень-липень 2023 р.	виконано
4.	Підготовка третього розділу кваліфікаційної роботи	вересень - жовтень 2023 р.	виконано
5.	Підготовка висновків, пропозицій та узгодження з керівником	жовтень-листопад 2023 р.	виконано
6.	Підготовка кінцевого варіанту кваліфікаційної роботи	листопад – грудень 2023 р.	виконано
7.	Опрацювання зауважень керівника, перевірка на автентичність	до 01 грудня 2023 р.	виконано
8.	Рецензування кваліфікаційної роботи	01-15 грудня 2023 р.	виконано
9.	Представлення кваліфікаційної роботи на кафедру, деканат	до 15 грудня 2023 р.	виконано
10.	Підготовка доповіді, презентації до кваліфікаційної роботи та її попередній захист	до 18 грудня 2023 р.	виконано
11.	Захист кваліфікаційної роботи	21 грудня 2023 р.	

Здобувач освіти _____

Семоненко А.С.

Керівник роботи _____

Шалигіна І.В.

Перевірку на автентичність проведено

Баранік Н.М.

Кваліфікаційна робота допущена до захисту

Лищенко М.О.

АНОТАЦІЯ

Семоненко А.С. Управління прибутком аграрного підприємства в умовах невизначеності економічних процесів

Кваліфікаційна робота ОПП «Фінанси, банківська справа та страхування», спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування», СНАУ, Суми. 2023 р. Рукопис.

В кваліфікаційній роботі розглянуті теоретико-практичні основи сутності та управління прибутком аграрного підприємства в умовах невизначеності економічних процесів. Дослідження теоретичного значення та сутності прибутку дозволяють зробити висновки про те, що він є досить важливою фінансовою категорією. Саме він дозволяє суб'єктам господарювання відобразити їх позитивний фінансовий результат від виробничо-господарської діяльності. Виконання процесу управління прибутком підприємства має забезпечити реалізацію визначеної головної мети та задач управління на рівні підприємства. Для цього на підприємстві має бути сформована відповідна система управління прибутком та механізм її реалізації. ТОВ «Агрофірма «Біловоди» це комерційна спеціалізована сільськогосподарська організація по виробництву та реалізації зернової продукції своїм клієнтам. За період дослідження ТОВ «АФ «Біловоди» була ліквідною з нормально стійким фінансовим станом. Було виявлено негативне зменшення чистого прибутку на 20% відносно 2020 року, а відносно 2021 року позитивне його збільшення на 23,2%. Агрофірма за своєю діяльністю, а саме вирощування зернових, є високорентабельною, однак виявлено погіршення деяких із показників рентабельності. Як і у будь-якого суб'єкту господарювання кінцевою метою виробничо-господарської діяльності ТОВ АФ «Біловоди» є отримання нею прибутку при мінімальному ризику. Відповідно досить важливим в стратегічному плануванні прибутку агрофірми враховувати всі резерви та напрямки щодо подальшого її розвитку. Отже було запропоновано в агрофірмі нову систему управління формування та розподілу її прибутку. Відповідно до дослідження ТОВ «АФ «Біловоди» необхідно провести певні заходи щодо поліпшення як її фінансового стану так і відновлення прибутковості відносно 2020 року та її нарощування на перспективу. Для ТОВ АФ «Біловоди» значним впливом на ефективність виробництва та прибутковість може стати запровадження у виробництво новітніх інноваційних досягнень в селекції та насінництві кукурудзи. Для покращення системи управління прибутком в ТОВ АФ «Біловоди» було запропоновано оновити власні основні засоби, а саме взяти в кредит комбайн John Deere S 770 по державній програмі пільгового кредитування «Доступні кредити 5-7-9%». За рахунок запропонованих напрямків прибуток агрофірми на перспективу також має позитивну тенденцію до зростання вже з 2024 року по 2026 рік.

Ключові слова: прибуток, рентабельність, прибутковість, система управління прибутком, аграрне підприємство.

SUMMARY

Semonenko A.S. Management of the profit of an agrarian enterprise in conditions of uncertainty of economic processes

Qualification work of the EPP "Finance, banking and insurance", specialty 072 "Finance, banking and insurance", SNAU, Sumy. 2023. Manuscript.

The qualification work considered the theoretical and practical foundations of the essence and management of the profit of an agrarian enterprise in conditions of uncertainty of economic processes are considered. Studies of the theoretical meaning and essence of profit allow us to conclude that it is a rather important financial category. It is he who allows business entities to reflect their positive financial result from production and economic activity. The implementation of the enterprise profit management process should ensure the realization of the defined main goal and management tasks at the enterprise level. For this purpose, the company must create an appropriate system of profit management and a mechanism for its implementation. TOV Agrofirma "Bilovody" is a commercial specialized agricultural organization for the production and sale of grain products to its customers. During the research period, TOV Agrofirma "Bilovody" was liquid with a normally stable financial condition. A negative decrease in net profit by 20% was revealed relative to 2020, and a positive increase of 23.2% relative to 2021. The agricultural company is highly profitable in terms of its activity, namely the cultivation of grain, but the deterioration of some of the profitability indicators has been revealed. As with any business entity, the ultimate goal of the production and economic activity of TOV Agrofirma "Bilovody" is to make a profit with minimal risk. Accordingly, it is quite important to take into account all reserves and directions for its further development in the strategic planning of the agrofirma's profit. Therefore, a new system of managing the formation and distribution of its profit was proposed in the agricultural company. According to the study of TOV Agrofirma "Bilovody", it is necessary to take certain measures to improve both its financial condition and the restoration of profitability relative to 2020 and its increase in the future. For TOV Agrofirma "Bilovody", a significant impact on production efficiency and profitability can be the introduction of the latest innovative achievements in the selection and seeding of corn into production. In order to improve the profit management system, TOV Agrofirma "Bilovody" was offered to update its own fixed assets, namely to borrow a John Deere S 770 combine under the state preferential lending program "Available loans 5-7-9%". Due to the proposed directions, the profit of the agricultural company in the future also has a positive trend of growth already from 2024 to 2026.

Key words: profit, profitability, profitability, profit management system, agricultural enterprise

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ СУТНОСТІ ТА УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ.....	10
РОЗДІЛ 2 ДІАГНОСТИКА ФОРМУВАННЯ ПРИБУТКУ ТОВ АФ «БІЛОВОДИ» М.РОМНИ.....	20
2.1 Організаційно-економічна характеристика ТОВ АФ «Біловоди» м. Ромни.....	20
2.2 Діагностика фінансового стану агрофірми.....	25
2.3 Діагностика формування та використання прибутку ТОВ АФ «Біловоди».....	36
РОЗДІЛ 3 НАПРЯМКИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ ТОВ АФ «БІЛОВОДИ» М.РОМНИ НА ПЕРСПЕКТИВУ.....	44
3.1 Формування ефективної системи управління прибутком в ТОВ АФ «Біловоди».....	44
3.2 Розрахунок економічного ефекту від запропонованих напрямків в системі управління прибутком в ТОВ «АФ «Біловоди» на перспективу...	51
ВИСНОВКИ.....	62
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	66
ДОДАТКИ.....	70
Додаток А. Фінансова звітність малого підприємства ТОВ АФ «Біловоди» за 2020 рік	
Додаток Б. Фінансова звітність малого підприємства ТОВ АФ «Біловоди» за 2021 рік	
Додаток В. Фінансова звітність малого підприємства ТОВ АФ «Біловоди» за 2022 рік	

ВСТУП

Актуальність дослідження. Отриманий підприємством прибуток має важливе значення в його діяльності, оскільки він впливає на формування фінансових ресурсів, збільшення ринкової вартості підприємства, ефективність виробничої діяльності та на економічний розвиток держави в цілому. Саме можливість отримання прибутку націлює підприємство на здійснення нововведень, що стимулює надходження інвестицій, збільшує загальний випуск продукції і забезпечує зайнятість. У зв'язку з цим, процес його управління потребує раціонального і економічно обґрунтованого ефективного механізму саме в сучасних умовах господарювання. Також за його допомогою визначається вплив на ефективність виробничої, маркетингової та фінансової діяльності, що вказує на актуальність дослідження.

В системі управління прибутком підприємства є кількість недоліків, таких як: управління, яке базується лише на поточних цілях та досягненні максимальних результатів в короткотерміновому періоді, відсутність елементів стратегічного управління прибутком та системи планування і прогнозування. Через вищезазначене менеджмент не приділяє достатньої уваги показникам платоспроможності та фінансовим ризикам діяльності, що в кінцевому результаті призводить до появи збитку у підприємства. Виходячи з цього, формування ефективного механізму управління прибутком підприємства, який відповідав би сучасним економічним умовам, є актуальним.

Вагомий внесок у теорію та практику аналізу фінансових результатів і рентабельності зробили Фесенко В.В., Ступнікер Г.Л., Мотієнко С.С., Олександренко І., Вальчишина В., Лесюк А.С. та інші науковці. Питання щодо поняття, сутності та управління прибутком були висвітлені в роботах таких авторів як Дергільової Г.С., Ларіонової К., Капінос Г., Денисенко Л.О., Кучерявенко Ю.О. та інших.

Метою даного дослідження є теоретичне обґрунтування та розробка науково-практичних пропозицій із запровадження системи управління прибутком ТОВ АФ «Біловоди» м.Ромни в умовах невизначеності економічних процесів. Для досягнення поставленої мети у роботі визначений ряд взаємопов'язаних завдань, серед яких основними є:

- надати теоретико-практичні основи сутності та управління прибутком аграрного підприємства в умовах невизначеності економічних процесів;
- дослідити систему управління прибутком аграрного підприємства та визначити її складові;
- надати організаційно-економічну характеристику ТОВ АФ «Біловоди» м. Ромни та провести діагностику результатів його фінансово-господарської діяльності;
- провести аналіз показників фінансового стану підприємства;
- проаналізувати динаміку формування та використання прибутку ТОВ АФ «Біловоди»;
- обґрунтувати необхідність запровадження системи управління прибутком в ТОВ АФ «Біловоди» та визначити основні напрямки її подальшого удосконалення на перспективу;
- провести розрахунок економічного ефекту від запропонованих напрямків в системі управління прибутком в ТОВ «АФ «Біловоди» на перспективу;
- надати висновки.

Об'єктом дослідження є процес формування ефективного механізму управління прибутком в ТОВ АФ «Біловоди» м. Ромни за 2020-2022 р.р.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні засади формування ефективного механізму управління прибутком ТОВ АФ «Біловоди» м. Ромни в умовах невизначеності економічних процесів.

Елементами наукової новизни одержаних результатів роботи є комплексне дослідження теорії і практики формування та ефективного

використання прибутку аграрного підприємства задля запровадження на ТОВ АФ «Біловоди» м. Ромни нової системи управління її прибутком.

Практичне значення полягає в розробці науково-методичних пропозицій та практичних рекомендацій щодо ефективного механізму управління прибутком ТОВ АФ «Біловоди» м. Ромни, який сприятиме прийняттю цілеспрямованих управлінських рішень керівництвом задля максимізації прибутку та подальшого розвитку підприємства.

При написанні кваліфікаційної роботи використовувались такі **методи дослідження**: діалектичний метод наукового пізнання, системний підхід та методи аналізу: ретроспективний аналіз, структурний аналіз, порівняльний аналіз, коефіцієнтний аналіз, програмний аналіз.

Апробація результатів кваліфікаційної роботи. Положення кваліфікаційної роботи доповідалися автором на двох наукових конференціях: Всеукраїнській науково-практичній конференції викладачів, аспірантів та студентів Сумського НАУ (25-28 квітня 2023 р.). Суми. 2023. с.438; Modern research in world science. Proceedings of the 11th International scientific and practical conference. SPC "Sci-conf.com.ua". Lviv, Ukraine. 2023. Pp. 1347-1349.

Публікації. За матеріалами кваліфікаційної роботи опубліковано 2 тези наукових конференцій.

Структура і обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел з 31 найменування. Основний текст викладений на 70 сторінках комп'ютерного тексту, робота містить 17 таблиць, 12 рисунків, 3 додатки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ СУТНОСТІ ТА УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ

Дослідження теоретичного значення та сутності прибутку дозволяють зробити висновки про те, що він є досить важливою фінансовою категорією. Саме він дозволяє суб'єктам господарювання відобразити їх позитивний фінансовий результат від виробничо-господарської діяльності. Також з його допомогою можна розрахувати та провести аналіз ефективності виробництва, обсягу та якості отриманої продукції (робіт, послуг), а також реальний стан продуктивності праці трудових ресурсів. Власники підприємств, зокрема й аграрної сфери, зацікавлені не тільки в тому щоб отримувати прибуток, а й максимізувати його розміри. Особливим аспектом в управлінні прибутком він постає саме в сучасних умовах невизначеності через війну в Україні. Тому в даному аспекті діяльності, особливої уваги має бути приділено напрямкам та способам щодо ефективного управління прибутком [26].

Розмір отриманого суб'єктом господарювання прибутку має вплив на те, яким чином формуються його фінансові ресурси та як зростає ринкова вартість. Також можна провести аналіз того, на скільки ефективною є його виробнича діяльність та яким буде подальше економічне зростання (розвиток) самої країни. Тому що саме прибуток суб'єктів господарювання є основним джерелом поповнення державного бюджету держави через сплату до нього відповідних податків та зборів [3].

Тому саме в сучасних нестабільних умовах ведення бізнесу через ведення бойових дій на нашій території потрібно проводити дослідження ролі прибутку як в розвитку самих суб'єктів господарювання, зокрема аграрної сфери, так і держави.

Проведений аналіз сучасної економічної літератури дозволив нам визначити існуючі підходи науковців до теоретичного визначення самого поняття прибутку. В загальному результаті все це дозволило нам зробити висновок про те, що й досі немає загальної наукової думки відносно визначення прибутку як економічної категорії. Те що саме прибуток є головним джерелом фінансування розвитку підприємства і дозволяє йому:

- ✓ проводити вдосконалення власної матеріально-технічної бази (техніки, приміщень, складські приміщення та інше);
- ✓ вести ефективну фінансову та інвестиційну діяльність;
- ✓ оновлювати асортимент та види продукції тощо.

На рисунку 1.1 зобразимо призначення прибутку аграрного підприємства в сучасних умовах невизначеності.

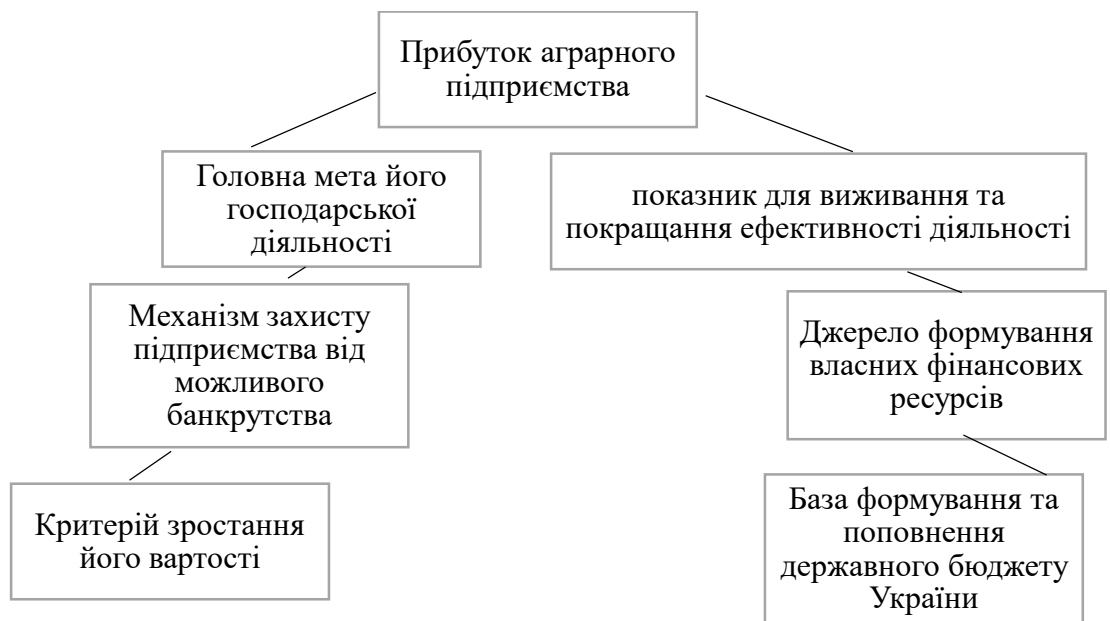

Рисунок 1.1 – Призначення прибутку аграрного підприємства в сучасних умовах невизначеності

Джерело: [2,3,26]

Існуюче різноманіття підходів, які визначають роль та сутність прибутку саме з точки зору економічної категорії, дозволило нам визначити наступні

його риси в сучасній економічній ситуації невизначеності для аграрних підприємств:

– прибутком підприємства є лише частина його загального доходу, яка отримується ним від певного виду діяльності: операційної, фінансової чи інвестиційної;

– прибуток підприємства це частина саме того очікуваного доходу (практично не гарантованого в сучасних умовах), для отримання якого було вкладено наявний капітал в організацію виробництва саме аграрної продукції чи надання супутніх послуг;

– прибуток характеризує не весь дохід, отриманий у процесі підприємницької діяльності, а лише ту його частину, яка залишається після відрахування усіх витрат на ведення цієї діяльності, які мали місце;

– прибуток є вартісним показником, вираженим в грошовій формі.

Перелік основних напрямків діагностики фінансових результатів (прибутку) подано у таблиці 1.1.

Таблиця 1.1 – Основні напрямки діагностики фінансових результатів аграрного підприємства

Напрямок аналізу	Види аналізу
Горизонтальний аналіз	- порівняння показників прибутку звітного періоду з показниками попереднього періоду; - порівняння показників прибутку звітного періоду з показниками аналогічного періоду минулого року; - порівняння показників прибутку за ряд попередніх періодів;
Вертикальний аналіз	- структурний аналіз прибутку за видами діяльності; - структурний аналіз прибутку за видами продукції; - структурний аналіз доходів за видами діяльності; - структурний аналіз витрат за видами діяльності; - структурний аналіз використання прибутку;
Порівняльний аналіз	- порівняльний аналіз показників прибутку підприємства з середньогалузевими значеннями; - порівняльний аналіз показників прибутку підприємства з контрагентами; - порівняльний аналіз показників прибутку окремих центрів відповідальності; - порівняльний аналіз показників прибутку підприємства зі запланованим

Джерело: [2,3,29]

Через фінансові дані щодо діяльності аграрного підприємства можливим є діагностика наступних показників:

- темпів зростання прибутку в цілому по підприємству протягом певного періоду, а також його компоненти;
- характер впливу суб'єктивних і об'єктивних чинників на динаміку прибутку, після чого з'ясовується ступінь впливу;
- виявлення наявних резервів зростання прибутку для подальшого управління ним [10].

Також поряд із зазначеним ролі прибутку потрібно дослідити й визначити основні аспекти (напрямки) щодо ефективного управління прибутком взагалі, й зокрема в ТОВ «Біловоди» Роменського району Сумської області.

При визначенні напрямків найбільш ефективного формування прибутку та найоптимальнішого його розподілу на підприємстві по-перше, необхідним є його дослідження та обґрунтування. По-друге, це має бути спрямоване на забезпечення як розвитку виробничо-господарської діяльності підприємства так і на збільшення загальної ринкової вартості. Саме виконання вищезазначених напрямків і є на меті формування системи управління прибутком на підприємстві. Таким чином, за мету управління прибутком підприємства визначають механізм забезпечення зростання добробуту його власників в поточному періоді (коли вона розробляється та формується) та на перспективу. Відповідно дана система має забезпечувати інтереси власників та працівників, а також інтереси держави у своєму циклічному взаємозв'язку [28].

Представимо основні задачі управління формуванням прибутку аграрного підприємства, які пов'язані з:

- ✓ забезпеченням на підприємстві максимізації розміру прибутку, який має відповідність до його ресурсного потенціалу і до ринкової кон'юнктури, але він тільки починає формуватися в цьому напрямку;

- ✓ забезпеченням оптимальної пропорційності між рівнем формування прибутку з допустимим рівнем ризику, який пов'язаний з цим процесом;
- ✓ забезпеченням високої якості того прибутку, який є на стадії формування;
- ✓ забезпеченням процесу, який на підприємстві має на меті постійне зростання його ринкової вартості;
- ✓ підтримкою конкурентоспроможності аграрної діяльності та відповідної продукції на довгострокову перспективу (на національному та міжнародному рівні);
- ✓ забезпеченням ліквідності та платоспроможності підприємницької діяльності в сфері аграрного бізнесу;
- ✓ забезпеченням та подальшим зростанням інвестиційної привабливості даного бізнесу в цілому по підприємству.

Виконання процесу управління прибутком підприємства має йти по відповідній траєкторії своєї послідовності. Він має забезпечити реалізацію визначеної головної мети та задач управління на рівні підприємства. Для цього на підприємстві має бути сформована відповідна система управління прибутком та механізм її реалізації [9].

Досліджуючи економічні думки з приводу визначення механізму управління, прийшли до наступного висновку, що він має включати наступні ключові елементи:

1. цілі, принципи, завдання та методи управління прибутком;
2. організаційні та інформаційно-аналітичні джерела щодо забезпечення управління прибутком;
3. всі наявні ресурси управління, до яких відносимо від матеріальних, нематеріальних, трудових, фінансових, інвестиційних до всіх необхідних інформаційних ресурсів;
4. елементи нормативно-правового та програмно-технічного забезпечення механізму управління прибутком.

До механізму управління прибутком підприємства входять елементи, які використовуються для регулювання процесом розробки та реалізації відповідних управлінських рішень. Такі рішення мають бути ефективними та стосуються з формуванням, розподілом та використанням прибутку на підприємстві [14].

На рисунку 1.2 представлені складові механізму управління прибутком аграрного підприємства.

Рисунок 1.2 - Складові механізму управління прибутком аграрного підприємства

Джерело: [5,8,21]

Основні принципи механізму управління прибутком мають бути:

1. Інтегровані із загальною системою управління підприємством. Через те, що прибуток це узагальнюючий показник діяльності всього підприємства відповідно й всі управлінські рішення щодо нього, в кінцевому результаті вплинуть на його розмір та якість.

2. Прийняття управлінських рішень мають набути комплексного характеру та високого динамізму управління.

3. Сформувані ефективну варіативність підходів до розробки та подальшої реалізації окремих управлінських рішень. Тобто найбільш виважені управлінські рішення формуються тільки при аналізі декількох альтернативних сценаріїв розвитку господарської діяльності підприємства та реалізуються в дію найефективніші для нього.

4. Орієнтовані на ті цілі розвитку, які визначені у загальній стратегії розвитку підприємства. Тобто має бути сформована певна послідовність дій, спрямована на забезпечення реалізації основної мети та завдань управління прибутком. Це стосується пошуку управлінських рішень щодо використання найбільш ефективних джерел формування, напрямків розподілу й використання прибутку. Через це буде забезпечено на перспективу сталий розвиток та максимізація ринкової вартості підприємства [5,8,21].

Фінансовий результат підприємств за видами економічної діяльності (вибірковий) за 2022 рік наданий в таблиці 1.2.

Таблиця 1.2 – Фінансовий результат підприємств за видами економічної діяльності (вибірковий) за 2022 рік, млн.грн

	Чистий прибуток	Підприємства, які одержали прибуток (% до загальної кількості)	Фінансовий результат (прибуток)	Підприємства, які одержали збиток (% до загальної кількості)	Фінансовий результат (збиток)
Всього	10496992,44	65,8	643236,7	34,2	883662,5
Сільське, лісове та рибне господарство	87118,0	78,4	14651,7	21,6	37533,7
Промисловість	10525119,44	64,3	206494,1	35,7	418792,9
Оптова та роздрібна торгівля	24148,8	70,5	136666,0	29,5	112517,2
Транспорт, складське господарство	10715367,14	68,1	36483,9	31,9	58525,0

Джерело: [18]

З практичних аспектів дослідження в 2022 році в цілому економіка України зазнала збитків до 240,4 млрд. грн, зокрема підприємства сільського, лісового та рибного господарства отримали чистий прибуток у розмірі 87,1 млрд. грн. Відповідно 78,4% підприємств від загальної їх кількості отримали саме фінансовий результат у вигляді прибутку, тобто 14 млрд. грн прибутку. Таке значення показника отриманого прибутку є найвищим по своїм фізичним обсягам (серед усіх видів економічної діяльності) однак відносно свого розміру у 2021 році він є меншим у 2,7 рази.

А 21,6% підприємств цієї галузі отримали збиток у розмірі 37 млрд.грн. Тому за результатами діяльності в 2022 році сільськогосподарська галузь є однією із тих 4, які в умовах війни в Україні змогли зберегти позитивний фінансовий результат.

Також галузь змогла забезпечити і найвищу рентабельність у 20,3% операційної та 13,6% загальної діяльності в складних умовах ведення війни в країні.

Однак, разом із прибутковістю аграрна галузь мала і значні розміри втрат через війну. Питома вага агропідприємств, які отримали у 2022 році збиток зросла майже у 2 рази (з 11,7% до 21,6%) відносно 2021 року. В цілому вона є найменшою серед усіх видів економічної діяльності країни. Але все ж таки близько 79 % сільськогосподарських підприємств мали позитивний фінансовий результат, а саме прибуток.

Тому в тих умовах, які є зараз: суттєве скорочення обсягів виробництва при позитивних очікуваннях обсягів врожаю 2023 року, дає підстави вважати, що вже на початок 2024 року можливе відновлення довоєнних темпів зростання галузі та забезпечення її подальшої стабільності. Висока ж залежність України від експортування аграрної продукції має на меті провести низку радикальних заходів на рівні держави. Це дозволить розширити наявні можливості по реалізації відповідної продукції, особливо з високою часткою доданої вартості в ній [20].

Розрахунки, які були проведені Центром досліджень продовольства та землекористування при Київській школі Економіки (KSE Agrocenter), свідчать про 40,2 млрд. дол США прямих і непрямих збитків українського аграрного сектору через повномасштабну війну у 2022 році, структура яких зображено на рисунку 1.3.

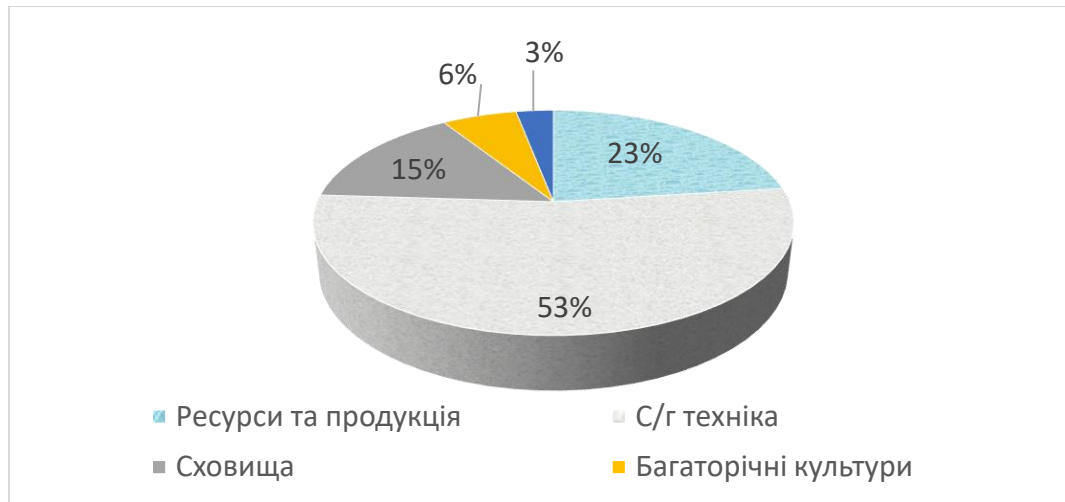

Рисунок 1.3 – Структура збитків українського аграрного сектору через повномасштабну війну у 2022 році, %

Джерело: [19]

Найбільша питома вага в структурі збитків 53% належить знищеній (пошкодженій) сільськогосподарській техніці, потім 23% - ресурси та продукція, 15% - сховища. На інші види елементів збитків по всьому аграрному бізнесу України віднесено 6% та 3% - багаторічні культури та тваринництво і аквакультури відповідно.

Розглянемо яким чином розподілилися втрати в аграрній сфері господарювання по відповідним її галузям. Так, на рисунку 1.4 зображена структура збитків через війну у 2022 році в галузі рослинництва.

Відповідно до рисунку, найбільша питома вага втрат від війни у 2022 році в галузі рослинництва належить таким культурам як: пшениці 39%, соняшнику 17% та кукурудзі 12%. Інші культури, крім зазначених на рисунку зайняли 21% в загальній структурі втрат.

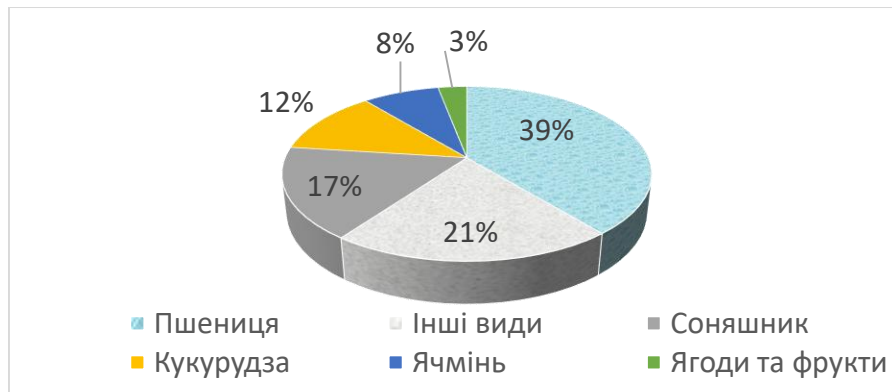

Рисунок 1.4 – Структура збитковості української аграрної продукції в галузі рослинництва у 2022 році, %

Джерело: [19]

Найменша питома вага втрат є по ячменю 8% та ягодам і фруктам – 3%. В грошовому виразі ці втрати становлять 14,3 млрд. дол США.

Структура збитків через війну у 2022 році в галузі тваринництва зображена на рисунку 1.5.

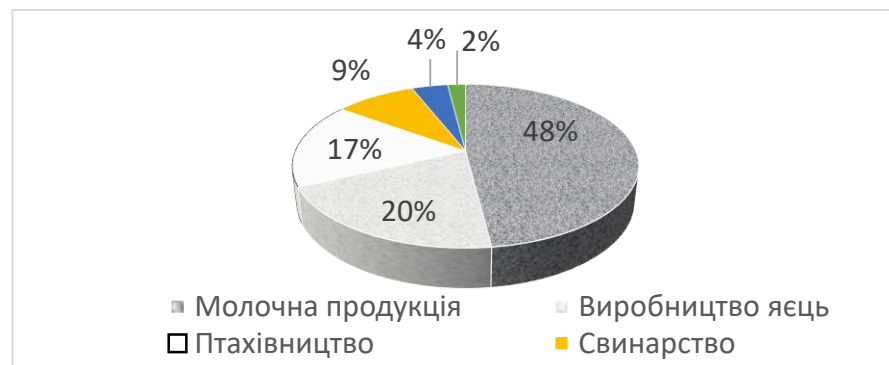

Рисунок 1.5 – Структура збитків українського аграрного сектору в галузі тваринництва у 2022 році, %

Джерело: [19]

Відповідно до рисунку 1.5 найбільша питома вага втрат від війни у 2022 році в галузі тваринництва належить молочній продукції 48%, далі йде виробництво яєць – 20%, птахівництво – 17%, свинарство – 9%. Найменша питома вага належить ВРХ – 4% та іншим видам продукції тваринництва – 2%. В грошовому виразі ці втрати становлять 1,7 млрд. дол США [19,20].

РОЗДІЛ 2

ДІАГНОСТИКА ФОРМУВАННЯ ПРИБУТКУ ТОВ АФ «БІЛОВОДИ» М.РОМНИ

2.1 Організаційно-економічна характеристика ТОВ АФ «Біловоди» м. Ромни

ТОВ «Агрофірма «Біловоди» створена як комерційна спеціалізована сільськогосподарська організація для виробництва та реалізації зернової продукції своїм клієнтам.

Агрофірма була зареєстрована 11.09.2001р., а тільки у березні 2008р. почала свою господарську діяльність. Вона була організована через викуп майна, будівель та споруд, земельних ділянок у підприємства - банкрута. Все її майно є власністю, за винятком позикових засобів, орендованих будівель і сільськогосподарської техніки, що є в оренді. Основні положення її діяльності визначені у Статуті.

ТОВ «Агрофірма «Біловоди» повністю є самостійним підприємством та має власні господарські відносини з іншими суб'єктами господарювання на ринку. Відносини з клієнтами сформовані через договірні відносини, а її зовнішньо-економічна діяльність проводиться згідно чинного законодавства. Фінансовим роком в агрофірмі визначений календарний рік.

Основні напрямки створення агрофірми:

- ✓ ефективне управління майном та коштами (власними і залученими);
- ✓ забезпечення суспільних потреб в продукції, роботах та послугах;
- ✓ задоволення потреб населення в послугах, товарах народного споживання, продукції науково-дослідного, промислового, сільськогосподарського, виробничо-технічного та іншого призначення;

✓ розвитку зовнішньоекономічних зв'язків України для насичення споживчого ринку товарами і послугами підвищеного попиту, розвитку інфраструктури;

✓ одержання прибутку та використання його в інтересах її учасників.

Відповідно до Статуту предмет діяльності ТОВ «АФ «Біловоди» це заняття сільськогосподарським виробництвом, а основним видом діяльності є вирощування зернових (пшениця) і зернобобових культур. До її господарського складу входять: рослинницькі бригади, кормодобуваюча бригада, гаражі для легкового та вантажного автотранспорту та інше.

Для кожної підприємницької структури важливим є наявність та ефективність використання будь-яких ресурсів, особливо це стосується земельних та трудових ресурсів. До них входять в 2022 році землі таких сілрад як:

1. Перекопівська - 1629 га;
2. Біловодська - 83 га;
3. Бобрицька - 768 га;
4. Погожокриницька - 78 га;
5. Пустовойтівська - 142 га;
6. Анастасівська - 53 га;
7. Заруднянська - 142 га;

Всього протягом 2020-2022 р.р. загальна площа земель агрофірми була незмінною і становить 2895,0 га.

Земельні ресурси товариства є розпайованими, визначені розмір і місцезнаходження земельного паю кожного власника землі. Із розрахунку середнього розміру земельного паю він становить 2,95 га. Динаміка та ефективність використання трудових ресурсів ТОВ «АФ «Біловоди» представлені в таблиці 2.1.

За проведеними розрахунками таблиці можемо зробити висновки про

Таблиця 2.1 – Динаміка та ефективність використання трудових ресурсів
ТОВ «АФ «Біловоди» Роменського району за 2020-2022 р.р.

Показники	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Відхиленн я 2022 р. до 2020 р. (+/-)
Середньооблікова чисельність штатних та позаштатних працівників, осіб	65	55	61	-4
Чистий дохід, тис. грн.	123 918,5	85 607,5	82 997,6	-40 920,9
Отримано чистого доходу на одного середньооблікового працівника, тис. грн.	1 906,4	1 556,5	1 360,6	-545,8

Джерело: дані ф.1 «Фінансова звітність малого підприємництва» ТОВ «АФ «Біловоди»

те, що за 2020-2022 р.р. в агрофірмі є зменшення за всіма представленими показниками таблиці.

Так, загальна чисельність працівників агрофірми зменшилася в динаміці на 4 працівника, що становить в звітному 2022 році 61 особу. По відношенню до базисного року є зменшення чисельності працівників, але відносно 2021 року є їх збільшення на 6 осіб. Таким чином саме зменшення чисельності працівників та чистого доходу негативно впливає на загальну господарську діяльність агрофірми, тобто зменшення доходів. Щодо ефективності використання трудового потенціалу то маємо в 2022 році зменшення на 28,6%, тобто на 545,8 тис.грн отриманого чистого доходу на 1 працівника.

Розмір чистого доходу отриманого в звітному 2022 році агрофірмою негативно зменшується в динаміці на 33%, що в грошовому еквіваленті становить 40920,9 тис.грн. Зменшення ж відносно 2021 року складає лише на 3%, тобто на 2 609,9 тис.грн. Таким чином, отримано чистого доходу в 2022 році - 82 997,6 тис.грн (найменше його значення), в 2021 році - 85 607,5 тис.грн, а в 2020 році є найбільше значення даного показника - 123 918,5 тис.грн.

Такий показник як ефективність виробничо-господарської діяльності суб'єкта господарювання є залежним від того, яким чином проводиться оцінка та планування власних економічних показників. Тому ефективність його функціонування залежить як від раціонального використання всього задіяного капіталу (трудового, власного, залученого тощо) і насамперед використання основних засобів суб'єкта господарювання [22]. Основні засоби є ваговою часткою активів будь-якого суб'єкту господарювання, тому вважаємо за необхідне провести діагностику майнового стану ТОВ «АФ «Біловоди» за допомогою показників таблиці 2.2.

Таблиця 2.2 - Динаміка показників майнового стану ТОВ «АФ «Біловоди» Роменського району за 2020-2022 роки

Показники	Роки			Відхилення 2022/2020 (+/-)
	2020	2021	2022	
Валюта балансу (майно підприємства), тис. грн.	159 359,0	213 922,7	263 614,8	104 255,8
Середня величина основних засобів, тис. грн.	33 064,9	62 586,7	100 089,9	67 024,1
Фондоозброєність, тис.грн.	508,7	1 137,9	1 640,8	1 132,1
Фондовіддача основних фондів	3,75	1,37	0,83	-2,92
Частка основних засобів в активах	20,7	29,3	37,9	17,2
Коефіцієнт зносу основних засобів	0,39	0,28	0,27	-0,12
Коефіцієнт оновлення основних засобів	0,53	0,44	0,33	-0,20
Коефіцієнт мобільності активів	2,50	1,64	1,19	-1,31

Джерело: дані ф.1 «Фінансова звітність малого підприємництва» ТОВ «АФ «Біловоди»

За даними таблиці 2.2 можемо зробити висновки про те, що протягом періоду дослідження 2020-2022р.р. в агрофірмі виявлено як покращання так і погіршення окремих показників її майнового стану. Так, в 2022 році відбулося збільшення валюти балансу на 65,4% відносно 2020 року, що в грошовому еквіваленті становить 104255,8 тис.грн. Також було збільшення відносно 2020

року середньої величини основних засобів агрофірми у 3 рази, тобто на 7 024,1 тис.грн. Дане зростання показників можна вважати за позитивний факт в оцінці майнового стану агрофірми.

Щодо змін такого показника як фондоозброєність, то в звітному 2022 році наявним є його зростання у 3 рази, тобто на 1132,1 тис.грн. Це відбулося через збільшення середньої вартості ОЗ відносно 2020 року однак при незначному зменшенні кількості працівників. Негативним можна визначити зменшення показника фондовіддачі на 2,92 відносно базисного року і цей показник у звітному році становить лише 0,83 (в 2020 році – 3,75, в 2021 році – 1,37). Це відбулося через значне зменшення отриманого чистого доходу протягом всього періоду дослідження, особливо в 2022 році.

Ефективність використання основних засобів агрофірми незначно однак зменшуються, через зменшення показника їх оновлення на 0,20. Кожного року техніка має певне оновлення, що є позитивним, однак його не достатньо для більш ефективного використання основних засобів. Наприклад, ще у 2020 році основні засоби були оновлені майже на 53%, а вже у 2022 році на 33%, хоча це і є виправданим. Показник зносу основних засобів в динаміці позитивно зменшився на 0,12 і знос становить лише 27% в 2022 році відносно 39% у 2020 році. Це є позитивним і свідчить про те, що техніка яка є на балансі агрофірми є новою і має незначний знос. Щодо частки основних засобів в активах агрофірми, то вони становлять в 2020 році 20,7%, в 2021 році – 29,3% та у 2022 році – 37,9%, тобто є збільшення цієї частки в динаміці на 17,2%. Збільшення частки основних засобів також підтверджує висновок про їх оновлення на протязі періоду дослідження.

Такий коефіцієнт як мобільність активів зменшується на 1,31 відносно базисного року. Його було розраховано співвідношенням оборотних і необоротних активів агрофірми в динаміці. Його розраховані дані свідчать про те, яким чином здатні її активи переходити із однієї форми в іншу. Так, висока мобільність свідчить про те, що підприємство зможе змінити структуру активів протягом короткого періоду часу. В нашому випадку мобільність

активів є не досить високою, про що свідчить його зменшення в динаміці на 1,31. В 2020 році на кожну гривню необоротних активів агрофірми припадало 2,50 грн оборотних активів, то в 2022 році – лише 1,19. Отже, гнучкість структури активів ТОВ «АФ «Біловоди» погіршилася та свідчить про те, що вона не може досить вчасно відповідати на негативні зміни в умовах ринку.

Ділова активність охоплює найважливіші сфери життєдіяльності підприємства: виробництво, фінанси, маркетинг, тому дає можливість оцінити внутрішню та зовнішню ефективність її організації.

2.2 Діагностика фінансового стану агрофірми

Для того щоб вести підприємницьку діяльність підприємствам, особливо приватної власності необхідно мати в своєму розпорядженні той розмір активів, який задовольнив би їхній виробничий цикл. Усі майнові ресурси, що належать підприємству вважаються його активами чи то ті, що є в нього на правах власності чи ті, що використовуються для здійснення своєї підприємницької діяльності. Відповідно, що ці активи є основним джерелом у них для того щоб формувати грошові потоки, отримувати доходи та є основою в політиці управління ними [11].

У балансі кожного підприємницького суб'єкту відображені його активи: т.б. ті фінансові ресурси, які вони використовують в майбутньому. В результаті цього буде отримана економічна вигода і сформуються певні зобов'язання (дебіторського та кредиторського характеру). Також за допомогою балансу можна визначити наявність власного та позикового капіталу, провести аналіз та повну діагностику його динаміки, ефективності використання та загальну фінансову стійкість самого об'єкту дослідження [27].

Отже, проведемо аналіз статей активу балансу ТОВ «АФ «Біловоди» за 2020-2022р.р., за даними таблиці 2.3.

Таблиця 2.3 – Динаміка статей активу балансу ТОВ «АФ «Біловоди»
Роменського району за 2020-2022рр, (тис.грн)

Статті активу	2020 рік	2021рік	2022 рік	Відхилення (+/-) 2022/ 2020 р.р.
1. Необоротні активи всього:	45 484,3	80 881,5	120 341,1	74 856,8
Нематеріальні активи	560,9	610,9	356,1	-204,8
Незавершені капітальні інвестиції	-	20,7	55,0	55,0
Основні засоби	44 923,4	80 249,9	119 930,0	75 006,6
2. Оборотні активи всього:	113 874,7	133 041,2	143 273,7	29 399,0
Запаси:	12 489,4	35 741,9	48 502,0	36 012,6
в т.ч. готова продукція	1 319,6	19 229,1	1 148,4	-171,2
Дебіторська заборгованість за товари	6 831,4	1 215,1	4 105,3	-2 726,1
з бюджетом	553,6	3 007,7	0,2	-553,4
Інша поточна дебіторська заборгованість	85 318,7	86 693,6	82 643,4	-2 675,3
Гроші та їх еквіваленти	3 416,5	12,3	119,7	-3 296,8
Витрати майбутніх періодів	209,2	213,2	94,8	-114,4
Інші оборотні активи	5 055,9	6 157,4	7 808,3	2 752,4
Баланс активу	159 359,0	213 922,7	263 614,8	104 255,8

Джерело: дані ф.1 «Фінансова звітність малого підприємництва» ТОВ
«АФ «Біловоди»

За період дослідження виявлено про збільшення активу балансу ТОВ «АФ «Біловоди» зростає на 65,4%, що в грошовому еквіваленті становить 104255,8 тис.грн. Загальне збільшення активу балансу агрофірми було через зростання обох його розділів відповідно.

Перший розділ активу балансу «Необоротні активи» всього зріс у 2,5 рази з 45484,3 тис. грн. до 120341,1 тис.грн, тобто на 74856,8 тис.грн. В даному розділі відбулися наступні зміни:

- ✓ нематеріальні активи зменшилися в динаміці на 36,5% (204,8 тис.грн);
- ✓ незавершені капітальні інвестиції були відсутні у 2020 році, в 2021 році становили 20,7 тис.грн, а на кінець 2022 року збільшилися до 55,0 тис.рн;

✓ основні засоби збільшилися в динаміці у 2,5 рази, тобто на 75006,6 тис.грн, що є позитивним.

Другий розділ «Оборотні активи» в звітному році збільшився на 25,8%, тобто на 299399,0 тис.грн з 113 874,7 тис.грн до 143 273,7 тис.грн.

В даному розділі відбулися наступні зміни:

✓ запаси негативно збільшилися у 4 рази через збільшення розміру самих виробничих запасів при позитивному зменшенні суми готової продукції на 13,0%;

✓ вся дебіторська заборгованість має позитивну тенденцію до зменшення, а саме: дебіторська заборгованість за товари позитивно зменшилася на 40% (2 726,1 тис.грн) через вчасні розрахунки покупців з агрофірмою; дебіторська заборгованість з бюджетом в 2022 році практично сплачена і є тільки у сумі 0,2 тис.грн, що в 2020 році становила 553,6 тис.грн; інша дебіторська заборгованість зменшилася лише на 3,2% (2 675,3 тис.грн);

✓ грошові кошти зменшуються в динаміці на 3 296,8 тис.грн, відповідним є їх часткове вкладання в основні засоби;

✓ витрати майбутніх періодів зменшилися на 54,7% з 209,2 тис.грн до 94,8 тис.грн;

✓ інші оборотні активи зросли на 55% (2 752,4 тис.грн).

Розглянемо структуру активу балансу ТОВ «АФ «Біловоди» на рисунку 2.1.

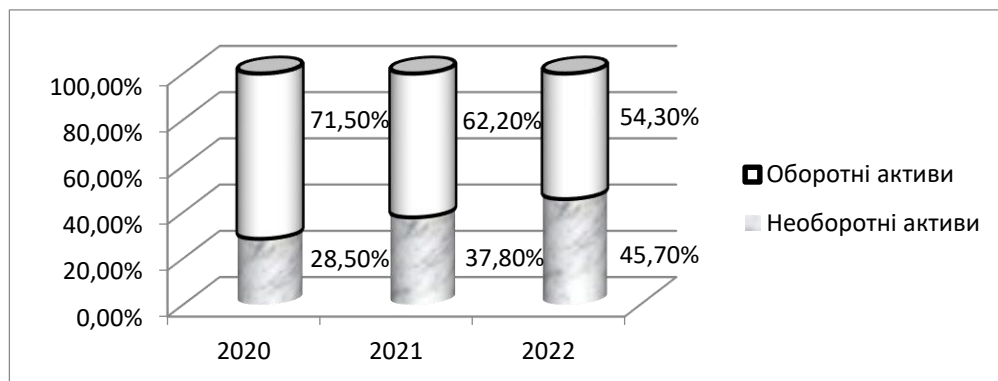

Рисунок 2.1 – Структура активу балансу ТОВ «АФ «Біловоди» за 2020-2022 р.р.

Джерело: ф.1 «Фінансова звітність малого підприємництва»

За рисунком 2.1 в структурі активу балансу ТОВ «АФ «Біловоди» питома вага необоротних активів на протязі періоду дослідження зростає з 28,5% до 45,7% через збільшення питомої ваги основних засобів. При цьому відповідним є зменшення питомої ваги оборотних активів з 71,5% до 54,3% (через значне зменшення питомої ваги всієї дебіторської заборгованості). Тому в звітному 2022 році структура активу балансу є раціональною, тому що співвідношення необоротних і оборотних активів є ефективним. Тому за період дослідження відбулася позитивна зміна структури активу балансу.

У пасиві балансу зазначаються джерела внутрішнього і зовнішнього фінансування суб'єкта господарювання. Данні щодо джерел формування капіталу ТОВ «АФ «Біловоди» представлені у таблиці 2.4.

Таблиця 2.4 – Джерела формування фінансових ресурсів ТОВ «АФ «Біловоди» за 2020-2022 р.р., (тис.грн)

Статті пасиву	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Відхилення 2022/ 2020 р.р. (+/-)
1. Власний капітал всього:	116 337,0	129 534,0	145 799,2	29 462,2
Зареєстрований (пайовий) капітал	61,8	61,8	61,8	-
Нерозподілений прибуток	116 275,2	129 472,2	145 737,4	29 462,2
3. Поточні зобов'язання і забезпечення всього:	43 022,0	84 388,7	117 815,6	74 793,6
Короткострокові кредити	10 900,0	38 427,4	52 481,9	41 581,9
Поточна кредиторська заборгованість: за товари	7 774,9	13 147,0	11 228,7	3 453,8
за розрахунками з бюджетом	321,2	505,4	663,5	342,3
розрахунками зі страхування	128,7	81,1	165,0	36,3
розрахунками з оплати праці	517,6	374,4	666,4	148,8
Інші поточні зобов'язання	23 379,6	31 853,4	52 610,1	29 230,5
Баланс пасиву	159 359,0	213 922,7	263 614,8	104 255,8

Джерело: дані ф.1 «Фінансова звітність малого підприємництва» ТОВ «АФ «Біловоди»

За розрахунками таблиці 2.4 нами було визначено збільшення балансу агрофірми. Тому пасив балансу в 2022 році також має зростання на 65,4% відносно 2020 року через зростання його двох розділів.

Перший розділ пасиву «Власний капітал» агрофірми у 2022 році зріс на 25,3% з 116337,0 тис.грн до 145799,2 тис.грн, тобто це позитивне зростання на 29462,2 тис.грн. В даному розділі його збільшення відбулося через збільшення суми нерозподіленого прибутку на 25,3%. Розмір зареєстрованого (пайового) капіталу протягом періоду дослідження залишався незмінним та був 61,8 тис.грн.

Третій розділ пасиву «Поточні зобов'язання і забезпечення» агрофірми має негативне його збільшення у 2,7 разів, тобто на 74793,6 тис.грн. Так у 2022 році відбулися наступні негативні зміни у даному розділі:

- ✓ сума короткострокових кредитів, що брала агрофірма на поповнення оборотного капіталу зростає майже у 5 разів з 10900,0 тис.грн до 52481,9 тис.грн;

- ✓ негативно збільшуються усі статті кредиторської заборгованості, а саме: кредиторська заборгованість за товари, роботи і послуги виросла на 44,4%; кредиторська заборгованість з бюджетом у 2 рази; на 28,2% збільшилася кредиторська заборгованість зі страхування; на 28,7% збільшилася кредиторська заборгованість перед працівниками по заробітній платі;

- ✓ інші поточні зобов'язання збільшилися у 2,2 рази.

Отже, в ТОВ «АФ «Біловоди» за період 2020-2022р.р. є позитивна тенденція збільшення суми власного капіталу при значно негативній динаміці зростання всіх поточних зобов'язань. Однак відносно 2020 року це є виправданим через негативні економічні наслідки від початку війни в Україні.

Зміни у структурі джерел формування фінансових ресурсів ТОВ «АФ «Біловоди» можна дослідити за даними рисунку 2.2.

В динаміці за період дослідження виявлено негативні зміни в структурі джерел фінансових ресурсів агрофірми, а саме: зменшення питомої ваги в загальній структурі джерел власного капіталу з 73% до 55,4%.

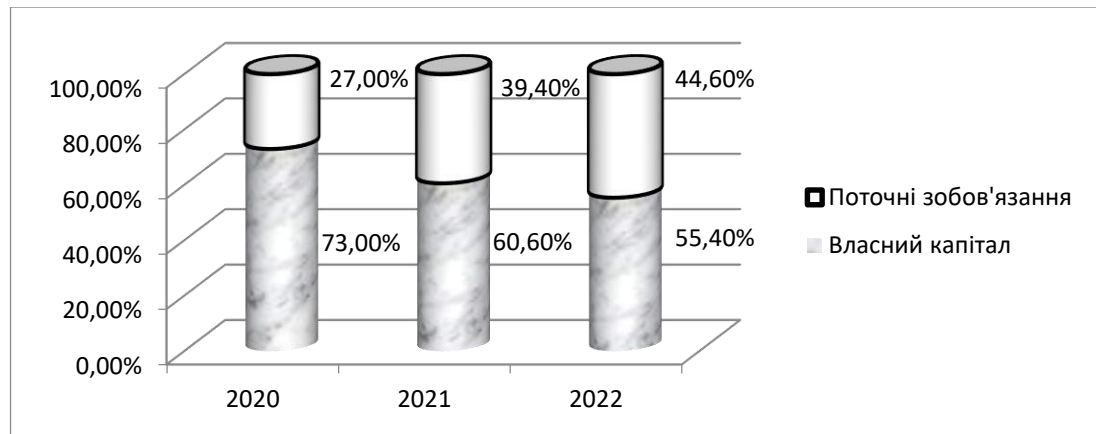

Рисунок 2.2 – Структура пасиву балансу ТОВ «АФ «Біловоди» за 2020-2022 р.р.

Джерело: ф.1 «Фінансова звітність малого підприємництва» агрофірми

При цьому питома вага поточних зобов'язань відповідно негативно збільшується у загальній структурі з 27% до 44,6%. В цілому можна сказати про неефективну структуру джерел пасиву агрофірми, тому що вона має динаміку до погіршення. Найоптимальнішою вона була у базисному 2020 році.

Проведемо дослідження рівня ліквідності ТОВ «АФ «Біловоди» за допомогою розрахунку та аналізу показників ліквідності, які представлені у таблиці 2.5.

Таблиця 2.5 – Динаміка показників ліквідності ТОВ «АФ «Біловоди» за 2020-2022р.р.

Показники	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Відхилення (+;-) 2022р. до 2020р.
Коефіцієнт поточної ліквідності (покриття)	2,65	1,58	1,22	-1,43
Коефіцієнт термінової ліквідності	2,23	1,08	0,74	-1,49
Коефіцієнт ліквідності абсолютної	0,08	0,0001	0,001	-0,079

Джерело: ф.1 «Фінансова звітність малого підприємництва» агрофірми

Протягом періоду дослідження ТОВ «АФ «Біловоди» є ліквідною однак при наявності негативної тенденції до її погіршення. Тобто діагностуємо про зменшення усіх показників ліквідності в 2022 році відносно 2020 року.

Так, показник абсолютної ліквідності свідчить про здатність суб'єкту господарювання за рахунок наявних грошових коштів повністю та вчасно розрахуватися за наявними поточними зобов'язаннями [1]. В агрофірмі він має досить низьке значення і протягом всього періоду дослідження становив 0,08, 0,0001 та 0,001 відповідно 2020-2022р.р. Свідчить це про те, що власними грошовими коштами агрофірма не мала можливості розраховуватися за своїми зобов'язаннями. Нормативне значення даного показника є на рівні 0,2-0,3 тому протягом всього періоду немає відповідності до цього значення. Отже, за найкращою абсолютною ліквідністю у розмірі 8% можна відзначити тільки базисний 2020 рік. В інші ж роки вона є критично мінімальною та свідчить про повну абсолютну неліквідність агрофірми. Однак такий сан не є критичним, особливо у 2022 році за наявністю об'єктивних причин щодо неплатоспроможності більшості із суб'єктів господарювання не тільки нашого регіону, а й в цілому по Україні. Цими причинами стали воєнні дії на території Сумської області та зокрема у Роменському районі.

Про можливість агрофірми щодо розрахунків за своїми поточними боргами повністю та за рахунок її оборотних активів відповідає показник поточної (покриття) ліквідності. В динаміці він також має негативну тенденцію до зменшення. Так, в 2020 році він становив 2,65, тобто оборотні активи у 2,5 рази перевищували зобов'язання агрофірми, що в цілому відповідало нормативному значенню показника. В 2021 році він зменшується до 1,58 (вдвічі), хоча також відповідає його значення нормативу. А в 2022 році він наблизився до критичного значення 1,22 і свідчить про погіршення стійкої ліквідності агрофірми (оборотні активи вирости лише на 25,8%, а поточні зобов'язання аж у 2,7 рази). В разі потреби сплатити всі борги повністю, то за рахунок її оборотних активів це можна буде зробити, але залишиться в неї їх лише 22%. І це є критично малим для продовження діяльності ТОВ «АФ «Біловоди».

Зменшення загальної суми дебіторської заборгованості по агрофірмі (на 6,4%) при практично відсутності грошових коштів (відповідного зростання

поточних боргів у 2,7 рази) значно зменшується й показник термінової ліквідності з 2,23 до 0,74. Тому при вчасному надходженні дебіторської заборгованості + грошові кошти агрофірма в 2020 році могла б повністю розрахуватися зі своїми зобов'язаннями та залишити собі значну частину грошових коштів для продовження діяльності. В 2021 році також можна було б провести повний розрахунок та 8% коштів залишити для себе. А вже у 2022 році агрофірма змогла б здійснити таку оплату лише на 74%, що є з одного боку позитивним, що зменшилася дебіторська заборгованість. З іншого боку це є негативним, тому що практично нічим агрофірми було розраховуватися за своїми зобов'язаннями.

Отже, в даній ситуації для ТОВ «АФ «Біловоди» потрібно продовжувати роботу щодо уникнення зростання саме дебіторської заборгованості: більше вивчати та проводити діагностику фінансових можливостей клієнтів-контрагентів: фінансового стану, платоспроможності, ліквідності тощо. Також уникати усіх можливих ризиків по реалізації власної продукції чи надання послуг. Негативним залишається питання, щодо накопичення сум кредиторської заборгованості агрофірми, тому що при позитивному зменшенні дебіторської заборгованості, вона все ж таки має велику питому вагу в структурі балансу. Так, в 2020 році питома вага дебіторської заборгованості становила 58,2%, а вже у 2022 році позитивно зменшилася до 33%. Хоча і це є достатньо великим значенням, тому що свідчить про відволікання 33% власних коштів агрофірми від їх прямої участі у виробництві для того щоб приносити прибуток. Тому саме в цьому напрямку потрібно приймати менеджментом агрофірми нові, більш ефективні управлінські рішення з метою зростання прибутковості власної діяльності.

Після того як було проведений аналіз динаміки стану та структури балансу ТОВ «АФ «Біловоди» та показників її ліквідності за необхідним є проведення аналізу фінансової стійкості. Власні оборотні кошти (ВОК) є показник, який якраз відносять до показників, за допомогою яких проводять аналіз фінансової стійкості суб'єкта господарювання. ВОК є сумою грошових

коштів, які залишилися після того як виключили із власних оборотних коштів підприємства його зобов'язання. Тобто це сума власних оборотних активів, яка доступна для щоденної господарської операційної діяльності. Розрахунок показника ВОК підприємства проводиться вирахуванням із суми його власного капіталу вартості необоротних активів [11].

Значення показників фінансової стійкості ТОВ «АФ «Біловоди» занесені до таблиці 2.6. За їх допомогою проведемо аналіз фінансової стійкості агрофірми в динаміці за 2020-2022р.р.

Таблиця 2.6 - Динаміка показників фінансової стійкості ТОВ «АФ «Біловоди» за 2020-2022р.р.

Показники	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Відхилення (+;-) 2022 р. до 2020 р
Власні оборотні кошти (ВОК), тис.грн	70 852,7	48 652,5	25 396,3	-45 456,4
Коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними коштами	0,62	0,37	0,18	-0,44
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	1,15	1,03	0,98	-0,17
Коефіцієнт автономії	0,73	0,61	0,55	-0,18
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	0,27	0,39	0,45	0,18

Джерело: ф.1 «Фінансова звітність малого підприємництва» агрофірми

За даними таблиці висновком є те, що практично всі основні показники фінансової стійкості агрофірми погіршуються. Так, показник ВОК негативно зменшився на 45456,4 тис.грн (64,2%), тобто з 70852,7 тис.грн до 25396,3 тис. грн. В середньому за період дослідження показник є позитивним і поки що не має необхідності у додатковому залученні додаткових коштів на постійній основі через інвестування. Однак, якщо ця тенденція збережеться й надалі, то агрофірмі прийдеться залучати додаткові вкладення від сторонніх інвесторів чи докладати кошти її власниками.

Значення коефіцієнту забезпеченості ВОБЗ свідчить про забезпечення оборотних активів підприємства власними коштами. Він також є показником

із групи фінансової стійкості, тобто це індикатор здатності підприємства профінансувати власний оборотний капітал власним оборотним капіталом. Даний показник розраховується через співвідношення ВОК до ОБА. Фактично розрахунок показника свідчить про частину ВОК, яка втілена в оборотні активи суб'єкта господарювання [30]. За період дослідження в ТОВ «АФ «Біловоди» даний показник має негативну тенденцію до погіршення на 0,44 (з 0,62 в 2020 році до 0,18 у 2022 році). Нормативне значення показника становить від 0,1 і вище, і в 2022 році його значення 0,18 наближається до критично низького, хоча й ще відповідає нормі. Найвищим показник був лише у 2020 році і саме тоді агрофірма мала низьку залежність від зовнішнього капіталу. Отже, поки що у агрофірми недостатньо велика фінансова залежність від зовнішніх інвесторів. Однак якщо надалі залишиться ця негативна тенденція, то залежність буде значно більшою.

Маневреність власного капіталу - співвідношення між власними оборотними активами та власним капіталом суб'єкта господарювання. Його значення показує ту частину власного капіталу, яку можливо використати на фінансування як власних оборотних так і необоротних активів [30]. Даний показник ТОВ «АФ «Біловоди» також має тенденцію до погіршення з 1,15 до 0,98. За нормативним значення даного показника має бути від 0,1 і вище. Отже, за період дослідження власний капітал частково спрямовувався у свої необоротні активи і не було необхідності для їх фінансування залучати інші позикові джерела (довгострокові кредити).

Фінансова автономія суб'єкта господарювання є найбільш важливою складовою в коефіцієнтах фінансової стійкості. Показник автономії – це співвідношення власного капіталу до всіх джерел фінансових ресурсів. Він показує те, яку частину власних активів суб'єкт господарювання зможе профінансувати тільки власними джерелами фінансових ресурсів [4]. Аналіз саме цього показника буде важливим індикатором і для власників, і для інвесторів щодо фінансування своїх активів. В агрофірмі фінансова стійкість в динаміці погіршується, тобто є зменшення на 18% даного показника. Тобто

в 2020 році агрофірма була фінансово стійкою і незалежною від кредиторів на 73%. В 2021 році вона погіршилася до 61%, а вже у звітному 2022 році взагалі впала до 55%. За нормативним значенням автономність має бути більше за 50,0% і тому поки що вона відповідає нормативу. Однак є негативна тенденція і при її збереженні агрофірмі прийдеться більш залежати від кредиторів та інвесторів. А це може призвести й до появи в неї фінансових ризиків щодо нестачі власного капіталу при залежності від довгострокових кредитів. Саме про це свідчить і коефіцієнт концентрації позикового капіталу, якій відповідно зростає на ті ж самі 18%.

Отже, від того скільки ТОВ «АФ «Біловоди» буде брати кредитів та мати поточних зобов'язань в своїй подальшій діяльності, тим буде менший розмір її власного капіталу. В результаті фінансовий стан буде менш стійким і при збереженні існуючої негативної тенденції вона може опинитися в стані неплатоспроможності та мати навіть збиток від господарювання.

Показники оборотності ТОВ «АФ «Біловоди» розраховані у наступній таблиці 2.7.

Таблиця 2.7 – Показники оборотності ТОВ «АФ «Біловоди» за 2020-2022р.р.

Показники	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Відхилення (+;-) 2022 р. до 2020р
Оборотність оборотних активів	1,09	0,64	0,58	-0,51
Коефіцієнт обороту дебіторської заборгованості	0,75	1,06	1,05	0,30
Коефіцієнт обороту кредиторської заборгованості	0,35	0,99	1,42	1,07

Джерело: ф.1 «Фінансова звітність малого підприємництва» агрофірми

За період дослідження є певні зміни в показниках оборотності ТОВ «АФ «Біловоди». Так, загальна оборотність оборотних активів має негативне зменшення в 2022 році відносно 2020 року на 0,51 і свідчить про зростання у агрофірми потреби в фінансових ресурсах для своєї діяльності. В свою чергу

це і призвело до зростання розміру її фінансових витрат. Зростання оборотності по іншим двом показникам є позитивним фактом. Тобто зростання коефіцієнту обороту всієї дебіторської заборгованості показує про все ж таки відволікання коштів з обігу через наявність дебіторської заборгованості. В структурі балансу вона становила в 2020 році 58,2% відносно 32,9% в 2022 році, тобто до цього призвело позитивне зменшення загальної суми дебіторської заборгованості на 6,4%. Однак зростання кількості оборотів дебіторської заборгованості є позитивним. В цілому агрофірма організувала свою господарську діяльність більш менш ефективно саме стосовно забезпечення фінансовими надходженнями за реалізовану продукцію.

Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості також є показником ділової активності і показує кількість разів за які кредиторська заборгованість обертається протягом виробничого періоду. Значення з таблиці 2.7 свідчать про те, що в 2022 році почалося більшою мірою використання кредиторської заборгованості як джерело фінансування активів ТОВ «АФ «Біловоди» Роменського району Сумської області.

2.3 Діагностика формування та використання прибутку ТОВ АФ «Біловоди»

Важливий показник, який показує наскільки є ефективною виробнича діяльності суб'єкта господарювання це сума отриманого прибутку. Прибуток вважається найбільшим і найголовнішим із джерел фінансування розвитку суб'єкта господарювання, забезпечення його ліквідності та платоспроможності, а також свідчитиме про його фінансову стійкість. Розмір отриманого прибутку є тією метою, для чого саме створюється підприємство або починає свою роботу будь-який інший суб'єкт господарювання. У кожного суб'єкта господарювання має бути чітко сформований механізм формування політики управління прибутком, а саме: мати власний підхід до

формування власних доходів і витрат, а також щодо формування всіх джерел фінансування власної діяльності. Тому вже на довгострокову перспективу отриманий прибуток та ефективне управління ним дозволить забезпечити більш стабільний розвиток суб'єкта господарювання [15].

В умовах війни потрібно знайти і сформувати досить нові, більш дієві саме в цих умовах напрямки ведення фінансово-господарської діяльності будь-якого суб'єкту господарювання. Особливо це стосується саме приватної форми власності, яка більш страждає від війни і має підтримуватися з боку держави. Також має бути визначений механізм розробки та вирішення завдань оперативно-тактичного управління та стратегічного управління щодо більш раціонального формування та перерозподілу власних фінансових ресурсів для досягнення фінансових результатів, тобто прибутку [17].

Показники формування доходів, витрат та фінансового результату ТОВ «АФ «Біловоди» надані в таблиці 2.8.

Таблиця 2.8 – Динаміка формування фінансових результатів ТОВ «АФ «Біловоди» за 2020-2022р.р., (тис.грн)

Показники	Роки			Відхилен ня 2022р від 2020р., (тис.грн)	Відхил 2022р від 2020р., (%)
	2020 рік	2021 рік	2022 рік		
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	123 918,5	85 607,5	82 997,6	-40 920,9	67,0
Інші операційні доходи	1 390,5	2 467,4	2 097,7	707,2	150,9
Інші доходи	4 031,4	252,0	1 393,2	-2 638,2	34,6
Разом доходи	129 340,4	88 326,9	86 488,5	-42 851,9	66,9
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	60 467,5	38 485,7	47 173,0	-13 294,5	78,0
Інші операційні витрати	46 892,5	33 899,4	17 085,7	-29 806,8	36,4
Інші витрати	1 656,5	2 744,8	5 964,6	4 308,1	360,0
Разом витрати	109 016,5	75 129,9	70 223,3	-38 793,2	64,4
Фінансовий результат до оподаткування	20 323,9	13 197,0	16 265,2	-4 058,7	80,0
Чистий прибуток	20 323,9	13 197,0	16 265,2	-4 058,7	80,0

Джерело: ф.1 «Фінансова звітність малого підприємництва» агрофірми

Розрахунки даних з таблиці свідчать про негативне зменшення чистого фінансового результату, а саме - зменшується прибуток ТОВ «АФ «Біловоди». В 2022 році прибуток агрофірми був меншим на 20% ніж у 2020 році, тобто меншим на 4058,7 тис.грн. Однак відносно 2021 року є позитивна тенденція його збільшення на 23,2%. Таким чином прибуток агрофірми становив у 2020 році – 20323,9 тис.грн, у 2021 році – 13197,0 тис.грн, в 2022 році – 16265,2 тис.грн.

Саме зменшення чистого доходу на 33% та інших доходів на 65,4% відносно базисного року і мало негативний вплив зменшення розміру отриманого прибутку. Так, розмір чистого доходу агрофірми негативно зменшився з 123 918,5 тис.грн до 82 997,6 тис.грн, тобто на 40920,9 тис.грн, як вже зазначалося вище.

Інші доходи в звітному році зменшилися до 1393,2 тис.грн з 4031,4 тис.грн у базисному році. Позитивним є зростання інших операційних доходів на 50,9%, тобто на 707,2 тис.грн. Тому в цілому зберігається негативна тенденція зменшення чистого доходу протягом всього періоду дослідження 2020-2022 роки. Інші доходи мають найменше значення в 2021 році і в 2022 році маємо їх зростання. Інші ж операційні доходи позитивно зростають відносно 2020 року при негативному їх зменшенні відносно 2021 року на 15%. Враховуючи все це, сума разом всіх доходів ТОВ «АФ «Біловоди» зменшується на 33,1% відносно 2020 року та на 2,1% відносно 2021 року. Тобто зберігається в цілому негативна тенденція до зменшення всіх доходів агрофірми, що при подальшому збереженні даної тенденції може призвести до більш негативних наслідків.

Далі розглянемо витрати агрофірми та їх динаміку змін. В цілому маємо їх позитивне зменшення в динаміці, а саме на 35,6% в 2022 році відносно 2020 року, тобто на 38 793,2 тис.грн. Але відносно 2021 року є зменшення витрат всього на 6,5%. До загального зменшення суми витрат призвело зменшення майже усіх їх складових. Так, собівартість продукції зменшилася в 2022 році відносно 2020 року на 22%, тобто на 13294,5 тис.грн. Відносно 2021 року є

незначне зростання собівартості на 22,6%. Інші операційні витрати позитивно зменшилися в 2022 році на 63,6%, а відносно 2021 року на 49,6%. Зростання ж було тільки по іншим витратам в 3,6 разів, тобто з 1656,5 тис.грн до 5964,6 тис.грн, що є негативним моментом при формуванні фінансового результату.

За допомогою рисунку 2.3 наочно розглянемо динаміку формування чистого фінансового результату ТОВ «АФ «Біловоди» за основними показниками доходів та витрат.

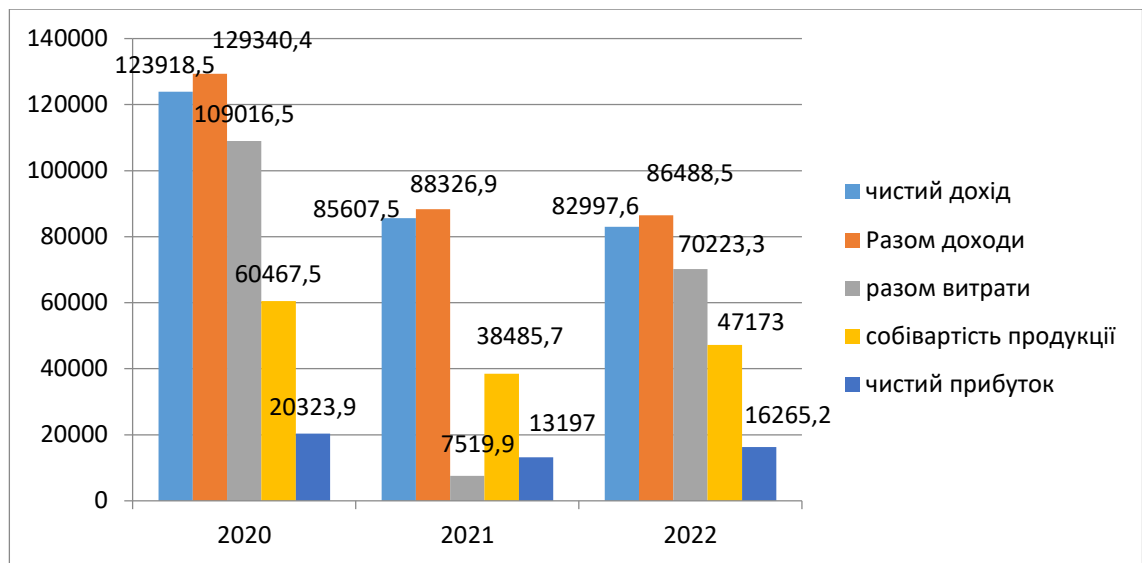

Рисунок 2.3 – Динаміка змін доходів, витрат та прибутку ТОВ «АФ «Біловоди» Роменського району, тис.грн

Джерело: ф.1 «Фінансова звітність малого підприємництва» агрофірми

Отже, за даними таблиці 2.7 та рис.2.3 можна констатувати те, що ТОВ «АФ «Біловоди» Роменського району є прибутковим суб'єктом господарювання протягом 2020-2022р.р. Найбільш прибутковим роком для неї був саме базисний 2020 рік, а найменш прибутковим 2021 рік. Тобто саме зростання прибутку відносно попереднього року можна вважати за позитивну тенденцію. Загальною політикою у формуванні та розподілі отриманого прибутку агрофірмою визначені основні аспекти у загальній стратегії розвитку. Відповідно до неї весь отриманий агрофірмою прибуток реінвестується у нерозподілений прибуток.

Також доцільно провести оцінку ефективності виробничої діяльності ТОВ «АФ «Біловоди» Роменського району, розрахувавши показники рентабельності, що надані в таблиці 2.9.

Таблиця 2.9 – Динаміка показників рентабельності ТОВ «АФ «Біловоди» Роменського району за 2020-2022р.р, %

Показники	2020р.	2021р.	2022р.	Відхилення (+;-) 2022р. до 2020р.	Відхилення (+;-) 2022р. до 2021р.
Рентабельність власного капіталу	17,5	10,2	11,2	-6,3	1,0
Рентабельність реалізованої продукції	16,4	15,4	19,6	3,2	4,2
Рентабельність діяльності	33,6	34,3	34,5	0,9	0,2
Рентабельність виробничих запасів	162,7	36,9	33,5	-129,2	-3,4
Коефіцієнт реінвестування	100	100	100	-	-

Джерело: ф.1 «Фінансова звітність малого підприємництва» агрофірми

За даними таблиці 2.9 за період дослідження агрофірма за своєю діяльністю, а саме вирощування зернових, є високорентабельною. Однак має погіршення деяких із показників рентабельності, хоча це не є критичним для неї. Так, загальна рентабельність діяльності ТОВ «АФ «Біловоди» в 2022 році становить 34,5%, це є на 0,9% більше за 33,6% у 2020 році та на 0,2% відносно 2021 року. На те, що рентабельність загальної діяльності є досить високою вплинуло достатнє зменшення на 22% собівартості реалізованої продукції при зменшенні суми отриманого чистого прибутку агрофірми на 20%.

Значно зменшується в динаміці показник рентабельності виробничих запасів на 129,2% відносно базисного 2020 року та лише на 3,4% відносно 2021 року. Відповідним є значне збільшення суми виробничих запасів майже у 4 рази при зменшенні суми чистого прибутку лише на 20%.

Щодо рентабельності власного капіталу, то цей показник також є на достатньому рівні і становить 11,2%, що є на 6,3% менше за 2020 рік та на 1,0% більше за 2021 рік. Рентабельність ВК показує наскільки був ефективно використаний власний капітал агрофірми. Також показує власникам

агрофірми ту суму прибутку, яка була сформована на кожному грн. власних коштів. Тобто бачимо негативну тенденцію відносно 2020 року щодо зменшення даного показника, тобто отримали незначне зменшення прибутковості (ефективності роботи власного капіталу) відносно базисного року. Розраховується показник рентабельності ВК як співвідношення ЧП суб'єкта господарювання за період дослідження до вартості його ВК [16].

Збільшення показника рентабельності реалізованої продукції в 2022 році відносно 2020 році на 3,2% та відносно 2021 року на 4,2% є досить позитивним моментом в діяльності агрофірми. Тобто зернова продукція агрофірми є рентабельною в її реалізації, і рентабельність покращується в динаміці.

Коефіцієнт реінвестування дає можливість зробити значно точніший аналіз поточної політики підприємства, яка сформована для того, щоб розподіляти отриманий чистий прибуток. Його можна розраховувати співвідношенням приросту нерозподіленого прибутку і наявного резервного капіталу до суми чистого прибутку [13]. В агрофірмі повністю весь чистий прибуток переходить до нерозподіленого, тобто реінвестується до цієї статті власного капіталу в балансі. Так коефіцієнт реінвестування в ТОВ «АФ «Біловоди» становить 100,0% протягом періоду дослідження 2020-2022р.р. і свідчить про те, що весь отриманий їй чистий прибуток залишається у формі нерозподіленого прибутку. Відповідно повне реінвестування чистого прибутку у нерозподілений й призвело до незначного, але погіршення показника рентабельності власного капіталу.

Тому в системі управління щодо підтримки фінансової стійкості і ліквідності ТОВ «АФ «Біловоди» має виконувати:

- ✓ проводити моніторинг фінансово-економічного стану для визначення негативних факторів внутрішнього і зовнішнього характеру, які впливають на його погіршення;
- ✓ розробляти та впроваджувати більш ефективну управлінську стратегію прийняття рішень;
- ✓ подальше скорочувати розміри певних видів витрат агрофірми;

✓ підвищувати продуктивність праці, посилювати мотивацію чи стимулювання трудових ресурсів тощо.

Необхідним також є і подальше позитивне зменшення розмірів дебіторської заборгованості (для того щоб грошові кошти агрофірми не відволікалися із виробничого процесу) через:

✓ контролювання розрахунків з покупцями за відстроченими (простроченими) заборгованостями;

✓ збільшувати кількість та якість покупців продукції, можливо з більшим виходом за кордон;

✓ контролювати співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості для того, щоб не було значним перевищенням кредиторської над дебіторською. Тому що в подальшому це призводить до погіршення власної платоспроможності та фінансової стійкості агрофірми.

Отже, щодо фінансового стану суб'єкта малого підприємництва (СМП) то він не може бути стійким коли не отримується ним прибуток в тих розмірах, які забезпечують йому необхідний приріст фінансових ресурсів. Такі фінансові ресурси мають бути спрямовані на зміцнення матеріально-технічної бази даного суб'єкта та його соціальної сфери. А пошук наявних фінансових резервів, що можуть бути використані для покращення фінансового стану СМП, проводиться через проведення повного аналізу всіх складових діяльності. Відповідно покращання фінансового стану досягається через збільшення розміру його прибутку, що можна досягти за допомогою багатьох чинників [6].

Отже, резерви зростання прибутку в ТОВ «АФ «Біловоди» є кількісними можливостями зростання розміру прибутку через:

✓ відновлення обсягу виробництва та реалізації продукції на перспективу до обсягів базисного 2020 року та його подальше збільшення;

✓ подальше зменшення всіх витрат на виробництво і реалізацію продукції, а саме: усунути існуючі перевитрати по сировині, матеріалах,

насінні та добривах; усунути понадпланові відходи та невиправдані витрати у складі загальновиробничих витрат;

- ✓ збільшення чистого прибутку агрофірми.

Сам же порядок розподілу та використання чистого прибутку агрофірми визначено власниками у Статуті і в динаміці він використовується на подальший економічний розвиток: фінансування капітальних вкладень, інноваційні розробки в землеробстві та на придбання більш якісного насіннєвого матеріалу, поповнення власних оборотних активів тощо. Також частину витратити на покращання соціальних потреб для підготовки і перепідготовки кваліфікованих працівників аграрної сфери, на їх подальше матеріальне заохочення, а також розвиток соціальної інфраструктури в агрофірмі.

В сучасних умовах невизначеності економіки для стійкості та підтримки високого рівня конкурентоспроможності її учасникам необхідна постійна робота з усіх основним аспектам генерування, перерозподілу і застосування прибутку на підприємстві. Адже саме прибуток є основним джерелом фінансування суб'єкта господарювання діяльності, задоволення інтересів фінансових власників підприємства, його працівників і держави. Постійний пошук та вдосконалення підходів та інструментів управління прибутком одне із рішень, що задовольняють цю потребу. Концепція управління прибутком орієнтована оптимізацію роботи підприємства з метою дієвого виконання стратегічних завдань і планів [17].

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМКИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ ТОВ АФ «БІЛОВОДИ» М.РОМНИ НА ПЕРСПЕКТИВУ

3.1 Формування ефективної системи управління прибутком в ТОВ АФ «Біловоди»

Як і у будь-якого суб'єкту господарювання кінцевою метою виробничо-господарської діяльності ТОВ АФ «Біловоди» є отримання нею прибутку при мінімальному ризику. Відповідно досить важливим в стратегічному плануванні прибутку агрофірми потрібно враховувати всі резерви та напрямки щодо подальшого її розвитку. Все це потрібно для того, щоб більш повним та обґрунтованим був розрахунок розміру планового прибутку на перспективу. Разом із цим виникають певні особливості та специфічні аспекти, що пов'язані із особливостями аграрного виробництва. Все це є досить важливим і таким, що потрібно враховувати при формуванні її ресурсів фінансового забезпечення, що необхідні для постійної діяльності та розвитку. Також в агрофірмі має бути розроблена чітка система управління формуванням та розподілом її прибутку, яка має відображати всі основні вимоги існуючої загальної стратегії розвитку: зростання її ринкової ціни, формування необхідних обсягів інвестиційних ресурсів, а також забезпечувати всі матеріальні інтереси як її власників так і самих працівників. Саме все зазначене і має входити до складу ефективної системи пов'язаної із стратегічним плануванням, розподілом та управлінням прибутком в ТОВ АФ «Біловоди».

Пропонуємо розробити та запровадити в діяльність наступну систему управління прибутком для ТОВ АФ «Біловоди», яка буде органічно інтегрованою із загальною системою управління. Процес прийняття управлінських рішень безпосередньо впливає на рівень отриманого прибутку,

а він є основним джерелом фінансування розвитку агрофірми [12]. Також за допомогою прибутку зростають доходи її власників та працівників.

Отже, процес управління прибутком має проходити в наступній послідовності, яку необхідно реалізувати в діяльності агрофірми. Пропонуємо для впровадження структурно-логічну схему реалізації процесу управління прибутком ТОВ АФ «Біловоди» на рисунку 3.1.

Рисунок 3.1 – Система управління прибутком ТОВ АФ «Біловоди»

Джерело: власні пропозиції автора

До механізму системи управління прибутком ТОВ АФ «Біловоди» входять відповідні управлінські рішення від підготовки необхідної інформації

до самого прийняття управлінських рішень щодо управління її прибутком. Тому для ефективності діяльності такої системи управління прибутком ТОВ АФ «Біловоди», необхідним є сукупність наступних її елементів, які пов'язані із:

- аналізом та моніторингом зовнішнього та внутрішнього середовища агрофірми;
- розробкою організаційної стратегії розвитку на перспективу;
- підготовкою аналітичної інформації, яка потрібна для прийняття ефективних рішень управління прибутком;
- прийняттям визначених рішень, які дадуть економічний ефект в напрямку збільшення прибутку;
- аналізом та коректуванням прийнятих рішень за необхідністю.

Якою є прибутковість суб'єкту господарювання показують розмір отриманого прибутку та рентабельність. Саме відносні показники, що характеризують ефективність господарської діяльності та фінансовий стан це показники рентабельності. Основними для проведення аналізу прибутковості беруть показники рентабельності продажу, активів, власного капіталу та витрат [7]. Ці показники є важливими характеристиками щодо факторного середовища по формуванню та використанню прибутку і для ТОВ АФ «Біловоди».

Саме короткострокова та довгострокова платоспроможність має вплив на спроможність агрофірми отримувати прибуток. В 2 розділі даної роботи був проведений аналіз фінансового стану агрофірми, зокрема й динаміки формування прибутку та показників рентабельності. ТОВ «АФ «Біловоди» Роменського району був прибутковим суб'єктом господарювання протягом 2020-2022р.р. Найбільш прибутковим роком для неї був саме базисний 2020 рік, а найменш прибутковим 2021 рік. Тобто саме зростання прибутку відносно попереднього року можна вважати за позитивну тенденцію. Загальною політикою у формуванні та розподілі отриманого прибутку агрофірмою визначені основні аспекти у загальній стратегії розвитку.

Відповідно до неї весь отриманий агрофірмою прибуток реінвестується у нерозподілений прибуток [25] .

В таблиці 3.1 наведені результати SWOT-аналізу ТОВ АФ «Біловоди» для визначення напрямків удосконалення управління прибутком.

Таблиця 3.1 – SWOT-аналіз ТОВ АФ «Біловоди» для визначення напрямків удосконалення управління прибутком

Аспект середовища	Сильні сторони	Слабкі сторони
Виробництво	1. Висока якість продукції, постійне її поліпшення. 2. Власна сировинна база. 3. Відсутній негативний вплив виробництва на екологію, тобто вживаються заходи щодо покращення стану ґрунтів. 4. Ефективність використання виробничих потужностей.	1. Недосконала збутова діяльність. 2. Зношеність власних основних засобів та їх недостатність. Значні витрати на оренду техніки для збору урожаю та місця в елеваторі для його зберігання. 3. Виробничі потужності не повністю відповідають конкурентним вимогам регіону
Кадровий потенціал	1. Персонал висококваліфікований та із достатнім досвідом роботи. 2. Висока конкуренція на робочі місця.	2. Необхідність сплачувати кошти екіпажам орендованої техніки
Маркетинг	1. Функції маркетолога виконує головний бухгалтер. 2. Є можливості для виходу на ринок з новою продукцією та охоплення нових ринків. 3. Позитивний імідж агрофірми у контрагентів.	1. Недостатні маркетингові дослідження та політика. 2. Рекламна компанія є на низькому рівні як в регіоні так і по Україні.
Організація	1. Вигідне географічне положення площ агрофірми. 2. Ефективна взаємодія різних структурних підрозділів. 3. Готовність керівництва до ризику.	1. Мала кількість орендованої землі, і відсутність власної. 2. Відсутність відділу з інноваційної діяльності. 3. Не достатньо власних точок роздрібної торгівлі.
Фінанси	1. Підприємство є фінансово незалежним. 2. Наявність постійних партнерів та клієнтів. 3. Стабільне фінансове становище.	1. Значний обсяг дебіторської заборгованості. 2. Відсутність довгострокових джерел фінансування. 3. Недостатність оборотних коштів, і як наслідок – великі розміри кредитування на поповнення оборотного капіталу

Джерело: власні дослідження автора

Для того щоб керівництво ТОВ АФ «Біловоди» змогло досягти всіх поставлених цілей, які визначені в стратегії її розвитку, йому важливо знати всі потенційні можливості для ефективного функціонування. Також потрібно визначити та обґрунтувати сильні та слабкі позиції її діяльності. За допомогою внутрішніх сильних позицій агрофірма зможе більш ефективно використати всі наявні можливості зовнішнього середовища. Навпаки, її слабкі позиції вкажуть на потенційні небезпеки як із зовнішнього так і із внутрішнього середовища. Вони можуть з'явитися в тому випадку, коли керівництво не розробить та почне запроваджувати в дію необхідні запобіжні заходи.

Сильні позиції є базою, на яку агрофірма спирається в своїй конкурентній боротьбі та яку вона має розширювати постійно. Сюди входить досвід і ресурси, які є у ТОВ АФ «Біловоди» та стратегічно важливі сфери її виробничої діяльності. Відповідно ж слабкі позиції є недоліками та обмеженнями, які перешкоджають успіху агрофірми в конкурентоспроможній боротьбі на ринку. Вони мають бути предметом значної уваги з боку керівництва, яке має робити все можливе, для того щоб позбавитися від них якомога скоріше і з мінімальними ризиками. Тому нами було проведено визначення сильних і слабких позицій агрофірми за всіма напрямками її діяльності: виробнича діяльність, кадровий потенціал, організація і загальне управління, маркетингова політика та фінанси.

Хоча результати дослідження показали, що впродовж періоду дослідження негативно зменшується чистий фінансовий результат, тобто виявлено зменшення прибутку ТОВ «АФ «Біловоди». В 2022 році прибуток агрофірми був меншим на 20% ніж у 2020 році, але відносно 2021 року була виявлена позитивна тенденція щодо його зростання на 23,2%. До цього призвело зменшення всіх доходів агрофірми при незначному збільшенні собівартості (всі інші види витрат зменшилися в менших пропорціях ніж доходи). Тому при подальшому збереженні даної тенденції можуть настати більш негативні наслідки.

Отже, агрофірма є високорентабельною за своєю діяльністю, а саме вирощування зернових. Було виявлено погіршення деяких із показників рентабельності агрофірми, хоча це і не є досить критичним. Так, загальна рентабельність діяльності ТОВ «АФ «Біловоди» в 2022 році становить 34,5%, це є на 0,9% більше за 33,6% у 2020 році та на 0,2% відносно 2021 року. На те, що рентабельність загальної діяльності є досить високою вплинуло достатнє зменшення на 22% собівартості реалізованої продукції при зменшенні суми отриманого чистого прибутку агрофірми на 20%.

Після проведеного SWOT-аналізу ТОВ АФ «Біловоди» можемо визначити напрямки удосконалення управління прибутком шляхом відновлення його рівня з подальшим збільшенням.

Відповідно до дослідження ТОВ «АФ «Біловоди» необхідно провести певні заходи щодо поліпшення як її фінансового стану так і відновлення прибутковості відносно 2020 року та її нарощування на перспективу. Отже, пропонуємо заходи для проведення фінансової стабілізації, які спрямовані на зменшення фінансових зобов'язань для зростання грошових та інших активів агрофірми. Всі необхідні напрямки запропоновані в таблиці 3.2.

Відповідно до таблиці спочатку потрібно відновити обсяги виробництва та реалізації продукції ті, які були у ТОВ «АФ «Біловоди» у 2020 році. В подальшому проводити інші стабілізаційні заходи та використовувати резерви збільшення прибутку на перспективу.

Загальний фінансовий стан такого суб'єкта малого підприємництва як ТОВ «АФ «Біловоди» не може бути достатньо стійким, а діяльність прибутковою, якщо вона не буде отримувати прибуток. Прибуток має бути отриманим в тих розмірах, які зможуть забезпечити їй необхідний приріст фінансових ресурсів, що спрямовані на зміцнення МТБ та соціальної сфери для працівників.

Надані пропозиції щодо визначених резервів стабілізації фінансового стану та прибутковості ТОВ «АФ «Біловоди» знайдені після проведення ґрунтовного аналізу і діагностики всіх елементів її діяльності.

Таблиця 3.2 – Напрямки відновлення та резерви збільшення прибутковості ТОВ «АФ «Біловоди» на перспективу

Напрямки відновлення отримання прибутку до рівня 2020 р.	Резерви збільшення прибутковості на 2024 р.
Відновити обсяги виробництва та реалізації продукції зернових та зернобобових.	Поступово збільшувати посівні площі для отримання більшого розміру як самої продукції так і доходів від її реалізації.
Покращити співвідношення власного і позикового капіталу для отримання рентабельності власного капіталу до відповідного рівня.	Провести планові розрахунки та обґрунтування щодо запровадження для вирощування агрофірмою нової продукції рослинництва (нового гібриду кукурудзи ДКС 4014), яка має попит в регіоні та закордоном.
Відновити та в подальшому вдосконалити логістичні зв'язки щодо реалізації власної продукції та придбання виробничих ресурсів і запасів. Оновити маркетингово-рекламну діяльність агрофірми.	Проводити постійний моніторинг внутрішнього та особливо зовнішнього середовища агрофірми, проводити інформаційно-економічну діагностику своїх контрагентів.
Не накопичувати матеріальні запаси, які постійно не використовуються в виробничій діяльності. При необхідності їх вчасно реалізовувати або використовувати. Проводити оперативне планування за всіма видами діяльності для зменшення витрат, особливо стосується інших витрат (майже 10% всіх витрат) агрофірми.	Оновити матеріально-технічну базу агрофірми: придбати нову техніку (нові комбайни); покращити власне зерносховище полімерними зерновими рукавами для збереження зерна або побудувати елеватор; встановити сонячні батареї. Запровадити фінансування соціальної сфери: перепідготовка кваліфікованого персоналу, їх матеріальне заохочення тощо, що мотивуватиме працівників до більш ефективної роботи.
Зменшувати розміри дебіторської та кредиторської заборгованості агрофірми. Особливо це стосується зменшення іншої дебіторської заборгованості, яка становить майже 60% оборотних активів агрофірми.	Використовувати в своїй діяльності нову систему управління формування та розподілу прибутку агрофірми, проводити контроль за прийнятими управлінським рішеннями і за потреби вчасно змінювати їх на найбільш ефективні

Джерело: власні пропозиції автора

Дійсно, покращення самого фінансового стану агрофірми, її подальший розвиток та прибутковість залежить від отримання прибутку. Отже, резервами збільшення розміру прибутку є кількісні можливості щодо його зростання:

– збільшення обсягу виробництва та реалізації продукції;

- зменшити витрати як виробничі так і щодо реалізації продукції (усунути перевитрати по сировині і матеріалах, понадпланові відходи, невиправдані загальновиробничі витрати тощо);
- постійний моніторинг логістичних зв'язків для зниження витрат та збитків;
- діагностика платоспроможності та фінансового стану своїх контрагентів;
- оновлення матеріально-технічної бази, особливо це стосується основних засобів та складських приміщень (зерносховищ) та інші.

Використовує отриманий прибуток ТОВ «АФ «Біловоди» в основному на власний економічний розвиток: фінансують у капітальні вкладення, інноваційні технології вирощування та збору врожаю, поповнюють власні оборотні кошти, а останнім часом частіше через реінвестування прибутку до нерозподіленого прибутку. Запровадити в агрофірмі фінансування соціальних потреб: підготовка і перепідготовка кадрів, їх матеріальне заохочення, а також розвиток власної соціальної інфраструктури агрофірми.

3.2 Розрахунок економічного ефекту від запропонованих напрямків в системі управління прибутком в ТОВ «АФ «Біловоди» на перспективу

Як вже зазначалося, головно метою покращання управління прибутком ТОВ АФ «Біловоди» спочатку є відновлення отримання прибутку відносно 2020 року з подальшою його максимізацією. Тобто агрофірмі спочатку потрібно підвищити ефективність вирощування власної продукції: кукурудзи, озимої пшениці, соняшнику та озимого ячміню.

Для ТОВ АФ «Біловоди» значним впливом на ефективність виробництва може стати рівень інтенсифікації вирощування саме кукурудзи. Пов'язане це із доцільним запровадженням у виробництво новітніх інноваційних досягнень в селекції та насінництві. Відповідним стане саме раціональне використання генетичного потенціалу кукурудзи, що сприятиме покращенню рівня її

врожайності. В свою чергу збільшення врожайності кукурудзи позитивно вплине не тільки на обсяги отриманої продукції, а й на економічні показники діяльності агрофірми, зокрема на зростання доходу та прибутку. Пропонуємо запровадити в виробництво нового гібриду кукурудзи ДКС 4014, який є найбільш високопродуктивним, стійким до несприятливих умов навколишнього середовища та більшості хвороб. Це також дозволить ТОВ АФ «Біловоди» оновити насіннєвий матеріал більш високої репродукції та підвищити врожайність кукурудзи до 20-25%.

Щоб забезпечити надійність зернофуражного балансу потрібно досить обережно підходити до використання саме генетичних запасів гібридів кукурудзи. При вирощуванні та зберіганні кукурудзи виникають значні технологічні витрати, які пов'язані із режимом сушки, типами конструкцій сушарок, вартістю енергоносіїв, вологості зерна та в зерносховищі, призначенням зерна та використанням штучного сушіння. Для того щоб видалити 1% вологи з кожної тони зерна необхідно витратити близько 1,6-3,4 кг палива. На приклад: при урожайності кукурудзи 5 т/га вологістю 26-36% для його сушіння буде витрачено 90-170 кг палива. А для її вирощування витрачається лише 100-120 кг/га, і тут враховується обробіток ґрунту, внесення добрив, сівба, догляд за посівами, збирання урожаю та його транспортування до зерносховищ чи елеваторів тощо. Вологість зерна при збиранні урожаю досить сильно впливає і на загальні технологічні затрати, і на показники рентабельності виробництва гібридів кукурудзи [31].

Розрахунок економічної оцінки запровадження у виробництво нового гібриду кукурудзи, з урахуванням вже наявних гібридів у ТОВ АФ «Біловоди», представлений у таблиці 3.3.

Нами проведені розрахунки економічної ефективності від застосування всіх технологічних заходів щодо сортової агротехніки гібридів кукурудзи. В розрахунках було враховані всі прямі матеріальні витрати, які пов'язані із: оплатою праці, витратами на насіння, добрива, гербіциди, паливно-мастильні

Таблиця 3.3 - Економічна ефективність вирощування гібридів кукурудзи
ТОВ АФ «Біловоди»

Гібрид	Урожайність, т/га	Вартість продукції, грн	Виробничі затрати, грн/га	Собівартість 1 ц зерна, грн	Чистий прибуток, грн/га	Рівень рентабельності, %	Коефіцієнт енергетичної ефективності
ДКС 3796	10,0	50000	25000	250	25000	100	5,0
ДКС 4590	10,3	51500	25000	242	26500	106	5,19
ДКС 3795	10,4	52000	25000	240	27000	108	5,2
ДКС 4014 (новий)	10,9	54500	25000	229	29500	118	5,5

Джерело: власні розрахунки автора

матеріали, амортизаційні відрахування, поточний ремонт основних засобів та загально-виробничі витрати. Всі визначені фактори суттєво впливають на продуктивність зерна. Для того щоб визначити ефективність від вирощування кукурудзи на зерно було взято середній рівень цін, тобто 500 грн/ц. Також в розрахунки додали витрати на збирання додаткового врожаю.

За розрахунками таблиці 3.3 бачимо, що найбільший розмір чистого прибутку можна отримати саме від вирощування гібриду ДКС 4014. Розмір прибутку може становити 29500 грн/га, собівартість 229 грн/ц (найменша собівартість), а рівень рентабельності 118% (найвищий). Отже, саме цей гібрид серед існуючих у агрофірми збільшить як обсяги виробництва кукурудзи, так і прибуток від неї. А найменший економічний результат було виявлено у гібриду ДКС 3796: величина прибутку найменша 25000 грн., собівартість найвища – 250 грн/ц, найменша врожайність 10 т/га.

Такі гібриди як ДКС 3795 та ДКС 4590 мають собівартість 1 ц зерна в розмірі 240 та 242 грн/ц та прибуток в розмірі 27000 та 26500 грн/га.

Отже, доцільним є вирощування гібридів саме з вищою врожайністю, що дозволить ТОВ АФ «Біловоди» отримати більший розмір прибутку після їх

реалізації. Рівень рентабельності також збільшується від 100 до 118% у гібридів з вищою врожайністю. Замість гібриду ДКС 3796 доцільним є рекомендувати агрофірмі почати вирощувати новий гібрид ДКС 4014.

Основними характеристиками гібриду ДКС 4014, які відрізняють його від інших гібридів є наступні:

- ✓ по зоні вирощування йому підходять усі зони;
- ✓ за рівнем мінерального живлення він є високим;
- ✓ необхідною температурою ґрунту в період посіву є від 10 °С;
- ✓ обробіток ґрунту є традиційним, мінімальним;
- ✓ можна його вирощувати як на зерно так і на силос.

Перевагами його є те, що він є придатним до вирощування у різних умовах, має швидку вологовіддачу та є посухостійким.

В агрофірмі в 2020 року було засіяно площа 2873 га з 2895 га наявних в неї земель. В 2021 році було засіяно і менша площа від 2020 року – 2870 га, але і отримано продукції у 2022 році набагато менше через важку ситуацію на початку року через воєнні дії на Сумщині. Тобто в 2022 році внаслідок війни було втрачено частку врожаю ще на полях, частково у зерносховищі та потім й при зборі урожаю було недоотримання его (через невчасно внесені добрива та недоліки у технології вирощування озимих). Також витрати доходів були через негативні зміни у логістиці, контрагентах та рекламно-збутовій діяльності. Тому саме впродовж 2020-2022 р.р. ТОВ АФ «Біловоди» отримувало поступове зменшення свого доходу на 33%, що в свою чергу призвело до отримання меншого розміру прибутку вже у 2021 році відносно 2020 року на 31%. Тільки через те, що в 2022 році зменшилися вдвічі інші операційні витрати у агрофірми, то вона змогла збільшила свій прибуток відносно 2021 року на 23%.

Посіви кукурудзи ТОВ АФ «Біловоди» в 2022 році у відповідності до гібридів, надана на рисунку 3.2.

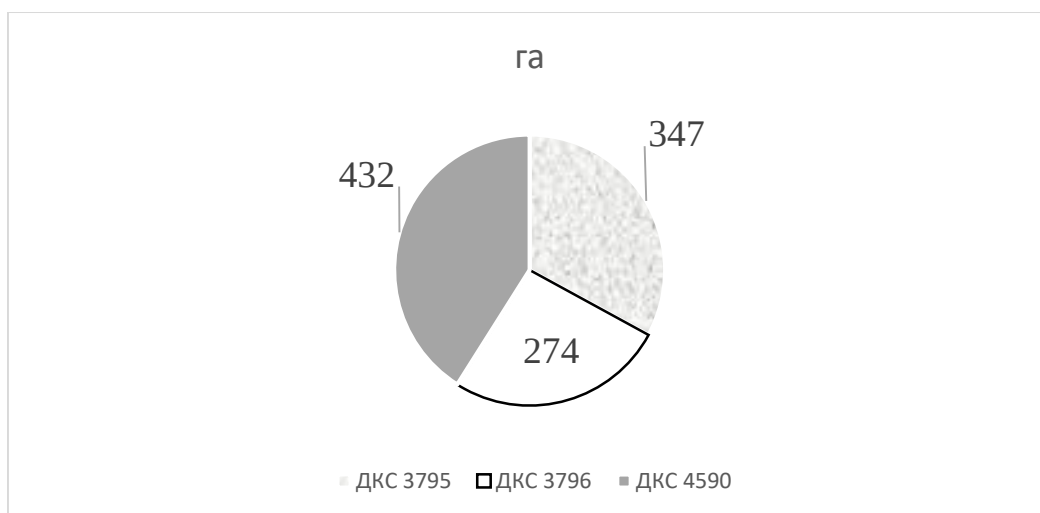

Рисунок 3.2 – Площа посівів гібридів кукурудзи в ТОВ АФ «Біловоди», 2022 рік (га)

Джерело: технологічні карти ТОВ АФ «Біловоди»

За рисунком 3.2 видно, що в 2022 році в агрофірмі найбільшу площу посівів становить гібрид ДКС 4590 – 432 га, далі ДКС 3795 – 347 га та ДКС 3796 було засіяна найменша площа – 274 га.

Планові посіви кукурудзи ТОВ АФ «Біловоди» в 2023-2024 роках після зміни гібридів кукурудзи, надана на рисунку 3.3.

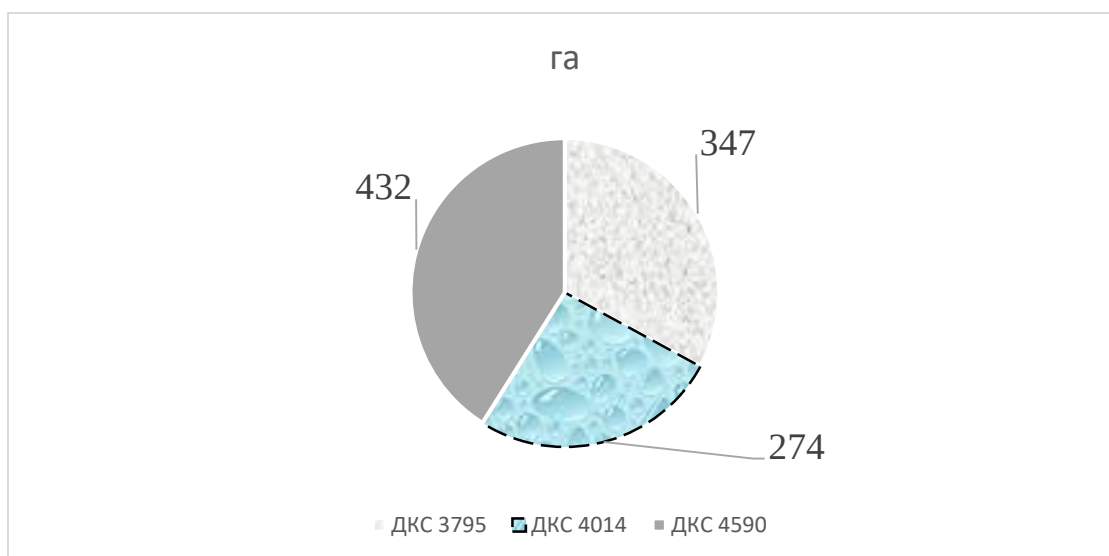

Рисунок 3.3 – Планова площа посівів гібридів кукурудзи в ТОВ АФ «Біловоди», 2023-2024 р.р. (га)

Джерело: власні розрахунки автора

За рисунком 3.3 видно, що планові посівні площі гібридами кукурудзи у 2023-2024 р.р. в агрофірмі змінюються у відповідності до зміни видів гібридів. Так, менш прибутковий гібрид ДКС 3796 змінюємо на найбільш прибутковий гібрид ДКС 4014. Представимо в таблиці 3.4 отримання прибутку ТОВ АФ «Біловоди» в 2022 році з площі посівів гібридів кукурудзи.

Таблиця 3.4 – Розмір отриманого прибутку ТОВ АФ «Біловоди» в 2022 році з посівних площ гібридів кукурудзи

Гібрид	Площа посіву, га	Чистий прибуток тис.грн/га	Всього чистого прибутку, тис.грн
ДКС 3795	347	27,0	9369,0
ДКС 4590	432	26,5	11448,0
ДКС 3796	274	25,0	6850,0
Всього	1053		27667,0

Джерело: власні розрахунки автора

Отже, представимо в таблиці 3.5 план отримання прибутку ТОВ АФ «Біловоди» на 2023-2024 р.р. з урахуванням зміни посівів гібридів кукурудзи та введенням нового гібриду ДКС 4014.

За даними таблиці тільки при зміні гібриду кукурудзи на ДКС 4014 при тій самій площі посіву ТОВ АФ «Біловоди» на 2023-2024 р.р. може отримати додатковий чистий прибуток у розмірі 1233,0 тис.грн.

Таблиця 3.5 – План отримання прибутку ТОВ АФ «Біловоди» на 2023-2024 р.р. від запропонованих змін гібридів кукурудзи

Гібрид	Площа посіву, га	Чистий прибуток тис.грн/га	Всього чистого прибутку (план 2023-2024), тис.грн	Всього чистого прибутку 2022 р., тис.грн	Відхилення чистого прибутку план від 2022 року, тис.грн
ДКС 3795	347	27,0	9369,0	9369,0	-
ДКС 4590	432	26,5	11448,0	11448,0	-
ДКС 4014	274	29,5	8083,0	6850,0	1233,0
Всього	1053		28900,0	27667,0	1233,0

Джерело: власні розрахунки автора

Для покращення системи управління прибутком в ТОВ АФ «Біловоди» було запропоновано оновити власні основні засоби, а саме купити комбайн John Deere S 770. Такий один вже було придбано в 2022 році, що значно покращило ефективність збору врожаю та зменшилися витрати на оренду техніки. Агрофірма в 2020-2021 р.р. брала в оренду 4 комбайни, а з 2022 року вже 3. Витрати на оренду комбайнів з екіпажами (оплатою праці) становили в 2022 році 1412,8 тис.грн. Якщо порівняти витрати на оренду за цей період, то в сумі можна було б придбати один комбайн. Тому щоб зменшити витрати на оренду та покращити власний парк, пропонуємо варіант придбання ще одного комбайну. Розглянемо варіант коли комбайн візьмемо в кредит в довгострокове кредитування в «Креді Агріколь банку», клієнтом якого вони є.

Відомо, що для ефективного функціонування будь-якого сільськогосподарського підприємства передбачено реалізацію комплексу заходів щодо їх ресурсного забезпечення для проведення безперебійної операційної діяльності. Саме такий чинник, як сезонність виробництва, який характерний саме для агровиробників суттєво впливає на ритмічність потоків як матеріальних так і фінансових ресурсів. Вони є необхідними для сільськогосподарських підприємств щоб забезпечити належний рівень їх виробничої результативності. Для того щоб сформувався нормальний і безперервний виробничий процес аграрного виробництва і виникає потреба у збалансуванні ритмічності надходження як оборотних коштів так і інших грошових потоків. За їх допомогою можна підтримати діяльність аграрного підприємства не в сезон збуту основної частини наявної в нього готової продукції. Саме тут особливе значення надається процесу кредитування банківськими установами саме аграрних товаровиробників. Також цього можна досягти і за допомогою гарантування надання кредитних коштів державними цільовими програмами щодо підтримки аграрної галузі. Забезпечення ефективного кредитування аграрного суб'єкту господарювання має досить значний вплив не тільки на розвиток самої аграрної галузі, також в цілому на всю національну економіку [23].

Процес кредитування виступає як один із ключових інструментів, який забезпечує фінансову стійкість та розвиток аграрного підприємства. А саме кредитування сприятиме тому, що знизяться ризики платоспроможності та зменшиться сума виробничих витрат у підприємства. Також воно може забезпечити необхідні обсяги фінансування його операційної діяльності, а також допоможе забезпечити належний рівень їх капіталізації на перспективу [24].

Ефективне кредитування сприятиме забезпеченню значного рівня конкуренції аграрного підприємства на ринку формуючи систему стабільного агровиробництва на підставі умов рівності всіх учасників такого ринку. ТОВ АФ «Біловоди» доступ до необхідних їй фінансових ресурсів та техніки для підвищення продуктивності та ефективності виробничої діяльності допомагає забезпечити дійсно поки що тільки банківське кредитування (короткострокове і довгострокове).

Тому що пряме державне фінансування чи надання цільових позичок ТОВ АФ «Біловоди» в найближчий час буде навряд чи можливим, тому що в пріоритеті у держави зараз витрати на фінансування національної оборони України. Тому й виникла потреба у розробці та запровадженні механізму, що дозволяє відкрити для аграрної галузі кредитні можливості фінансового ринку. Це є механізм з досить прийнятним рівнем відсоткових ставок за кредитами при обмеженості ресурсів на фінансовому ринку. Найбільш ефективним є механізм державних гарантій, які забезпечують здешевлення кредитів саме для сільськогосподарських підприємств.

Програма здешевлених кредитів «Доступні кредити 5–7–9%» за період своєї дії вже вирішила всі першочергові завдання функціонування. З початку її дії у 2020 році підприємцями було отримано від уповноважених банків 75 673 кредитів, що в грошовому еквіваленті становить 249,4 млрд.грн. А на кінець жовтня 2023 року українським бізнесом вже було отримано за цією програмою кредитів на суму майже 154 млрд.грн, тобто 39 466 кредитів.

На рисунку 3.4 надана структура кредитів, які були надані за державною програмою «Доступні кредити 5–7–9%».

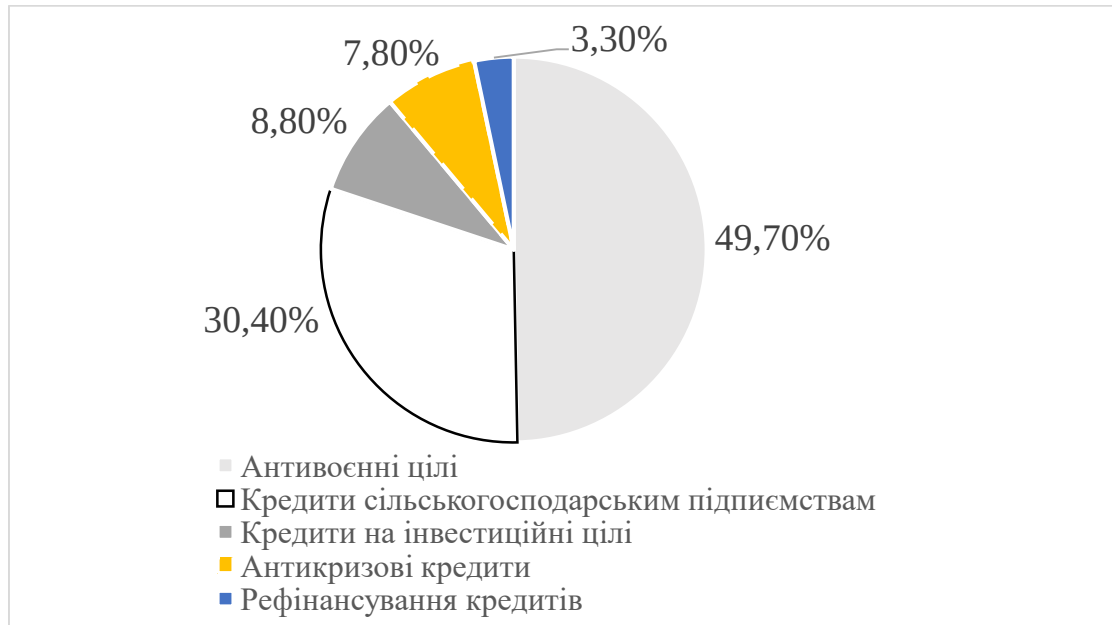

Рисунок 3.4 – Структура кредитів, що надані за державною програмою «Доступні кредити 5–7–9%»

Джерело: [18]

На рисунку 3.4 видно, що найбільшу питому вагу пільгових кредитів займають кредити, що були надані в рамках антивоєнних цілей – 49,7%. Друге місце займають кредити для сільськогосподарських підприємств – 30,4%. Найменша питома вага належить кредитам, які були надані для рефінансування вже отриманих кредитів – 3,3%.

Отже, пропонуємо ТОВ АФ «Біловоди» скористатися державною програмою «Доступні кредити 5–7–9%» у «Креді Агріколь банку» для оновлення своїх основних засобів. Тобто придбати новий зернозбиральний комбайн за кредитні довгострокові кошти банку.

Умови кредитування придбання зернозбирального комбайну John Deere S 770 вартістю 9 582 366 грн. Довгостроковий кредит на суму 7665892,80 грн. з первинним власним внеском 1916473,20 грн. Термін кредитування 36 місяців під ставку 7%. Планове зростання доходу від реалізації та собівартості

продукції щорічно на 20% на 2023-2026 р.р., тобто існуючу динаміку зростання відносно 2022 року до 2021 року.

В таблиці 3.6 наданий плановий прогноз фінансового результату ТОВ АФ «Біловоди» до 2026 року при кредитуванні за програмою «Доступні кредити 5–7–9%».

Таблиця 3.6 – Плановий прогноз фінансового результату ТОВ АФ «Біловоди» після отриманні кредиту на новий комбайн

Показник	2022 рік	2023 рік	2024 рік	2025 рік	2026 рік
Дохід	82 997,6	99 597,12	119 516,54	143 419,85	167 323,16
Собівартість реалізованої продукції	47 173,00	52 786,47	63 343,77	76 012,52	88 681,27
Валовий прибуток	35 824,60	46 810,65	56 172,78	67 407,33	78 641,89
Витрати на збут та адміністративні витрати	17 085,30	34 858,99	41 830,79	50 196,95	58 563,11
Операційний дохід	29 829,20	25 443,65	30 641,99	35 210,38	39 578,78
Амортизація основних засобів	8 992,20	10 992,00	13 800,00	15 500,00	17 000,00
ЕВІТ	20 837,00	14 451,65	16 841,99	19 710,38	22 578,78
Процентні витрати	5 965,00	6 010,00	6 502,00	9 543,00	6 145,00
Інші неопераційні доходи	1 393,20	1 500,00	1 500,00	1 500,00	1 500,00
Прибуток до оподаткування	16 265,20	9 941,65	11 839,99	11 667,38	17 933,78
Чистий прибуток	16 265,20	9 941,65	11 839,99	11 667,38	17 933,78
Рівень рентабельності	34,5%	18,8%	18,7%	15,3%	20,2%

Джерело: власні розрахунки автора

За даними таблиці видно, що дохід від реалізації продукції щорічно зростає як вже зазначалося на 20%, тобто з 82997,6 тис.грн до 167323,16 тис.грн. Такими ж темпами зростає й собівартість продукції з 47133,0 тис.грн до 88681,89 тис.грн. Відповідно збільшується й валовий прибуток з 35824,6 тис.грн до 78641,89 тис.грн.

Витрати на збут та адміністративні витрати зростають в динаміці з 17085,3 тис.грн до 58563,11 тис.грн. Амортизація основних засобів з урахуванням нового комбайну збільшиться з 8992,2 тис.грн до 17000,0 тис.грн. Процентні витрати будуть зростати в динаміці в 2023 році на 0,8%, в 2024 році на 8,2%, в 2025 році на 46,8%, в 2026 році вже зменшиться на 35,6%. Отже найбільшою сумою процентних витрат буде 9543,0 тис.грн лише у 2025 році.

Прибуток в динаміці також має позитивну тенденцію до зростання вже з 2024 року по 2026 рік. Зменшення буде тільки у 2023 році відносно 2022 року на 40%, потім він збільшується.

Таким чном за весь плановий період до 2026 року ТОВ АФ «Біловоди» закриває й діючий короткостроковий кредит у 52,5 млн грн. та наступний довгостроковий кредит на зернозбиральний комбайн. Отримання кредиту не є найбільш ефективним напрямком для позитивного збільшення прибутку агрофірми, кращим варіантом було б його придбання за готівкові кошти, як це було зроблено у 2022 році. Але ж у ТОВ АФ «Біловоди» немає на рахунку такої суми грошових коштів, і тому доречно було б їм скористатися саме програмою пільгового кредитування 5-7-9% від «Креді Агріколь банку».

Отже, як відомо, максимізація прибутку є основним завданням будь-якого підприємства, що здійснює свою діяльність у ринкових умовах, особливо в умовах війни. Без систематичного отримання позитивного результату фінансового функціонування суб'єкта господарювання стає під загрозою. Отже, розробка продуманої управлінської стратегії, спрямованої збільшення обсягу одержуваного прибутку, має проводитися систематично і комплексно.

ВИСНОВКИ

Дослідження теоретичного значення та сутності прибутку дозволяють зробити висновки про те, що він є досить важливою фінансовою категорією. Саме він дозволяє суб'єктам господарювання відобразити їх позитивний фінансовий результат від виробничо-господарської діяльності. Також з його допомогою можна розрахувати та провести аналіз ефективності виробництва, обсягу та якості отриманої продукції (робіт, послуг), а також реальний стан продуктивності праці трудових ресурсів. Виконання процесу управління прибутком підприємства має йти по відповідній траєкторії своєї послідовності. Він має забезпечити реалізацію визначеної головної мети та задач управління на рівні підприємства. Для цього на підприємстві має бути сформована відповідна система управління прибутком та механізм її реалізації.

З практичних аспектів дослідження в 2022 році в цілому економіка України зазнала збитків до 240,4 млрд. грн, зокрема підприємства сільського, лісового та рибного господарства отримали чистий прибуток у розмірі 87,1 млрд. грн. Відповідно 78,4% підприємств від загальної їх кількості отримали саме фінансовий результат у вигляді прибутку, тобто 14 млрд. грн прибутку.

ТОВ «Агрофірма «Біловоди» створена як комерційна спеціалізована сільськогосподарська організація для виробництва та реалізації зернової продукції своїм клієнтам. Агрофірма є повністю самостійним підприємством та має власні господарські відносини з іншими суб'єктами господарювання на ринку. Відносини з клієнтами сформовані через договірні відносини, а її зовнішньо-економічна діяльність проводиться згідно чинного законодавства.

Для того щоб вести підприємницьку діяльність підприємствам, особливо приватної власності необхідно мати в своєму розпорядженні той розмір активів, який задовольнив би їхній виробничий цикл. За період дослідження виявлено про збільшення як активу так і пасиву балансу ТОВ «АФ «Біловоди» на 65,4%. В звітному 2022 році структура активу балансу є ефективною і за період дослідження відбулася її позитивна зміна. Щодо пасиву, то була

позитивна тенденція збільшення суми власного капіталу при значно негативній динаміці зростання всіх поточних зобов'язань. Однак відносно 2020 року це є виправданим через негативні економічні наслідки від початку війни в Україні. В цілому можна сказати про неефективну структуру джерел пасиву агрофірми, тому що вона має динаміку до погіршення. Найоптимальнішою вона була лише у 2020 році. За період дослідження ТОВ «АФ «Біловоди» була ліквідною з нормально стійким фінансовим станом.

Важливий показник, який показує наскільки є ефективною виробнича діяльності суб'єкта господарювання це сума отриманого прибутку. В умовах війни потрібно знайти і сформувані досить нові, більш дієві саме в цих умовах напрямки ведення фінансово-господарської діяльності будь-якого суб'єкту господарювання. Особливо це стосується саме приватної форми власності, яка більш страждає від війни і має підтримуватися з боку держави. Було виявлено негативне зменшення чистого фінансового результату, тобто прибутку ТОВ «АФ «Біловоди»: в 2022 році прибуток агрофірми був меншим на 20% ніж у 2020 році, однак відносно 2021 року є позитивна тенденція його збільшення на 23,2%. Таким чином прибуток агрофірми становив у 2020 році – 20323,9 тис.грн, у 2021 році – 13197,0 тис.грн, в 2022 році – 16265,2 тис.грн. Саме зменшення чистого доходу на 33% та інших доходів на 65,4% відносно базисного року і мало негативний вплив зменшення розміру отриманого прибутку.

Агрофірма за своєю діяльністю, а саме вирощування зернових, є високорентабельною. Однак має погіршення деяких із показників рентабельності, хоча це не є критичним для неї. Так, загальна рентабельність діяльності ТОВ «АФ «Біловоди» в 2022 році становить 34,5%, це є на 0,9% більше за 33,6% у 2020 році та на 0,2% відносно 2021 року. На те, що рентабельність загальної діяльності є досить високою вплинуло достатнє

зменшення на 22% собівартості реалізованої продукції при зменшенні суми отриманого чистого прибутку агрофірми на 20%.

Отже, резерви зростання прибутку в ТОВ «АФ «Біловоди» є кількісними можливостями зростання розміру прибутку через:

- ✓ відновлення обсягу виробництва та реалізації продукції на перспективу до обсягів базисного 2020 року та його подальше збільшення;
- ✓ подальше зменшення всіх витрат на виробництво і реалізацію продукції, а саме: усунути існуючі перевитрати по сировині, матеріалах, насінні та добривах; усунути понадпланові відходи та невиправдані витрати у складі загальновиробничих витрат;
- ✓ збільшення чистого прибутку агрофірми.

Як і у будь-якого суб'єкту господарювання кінцевою метою виробничо-господарської діяльності ТОВ АФ «Біловоди» є отримання нею прибутку при мінімальному ризику. Відповідно досить важливим в стратегічному плануванні прибутку агрофірми потрібно враховувати всі резерви та напрямки щодо подальшого її розвитку. Отже було запропоновано в агрофірмі нову систему управління формування та розподілу її прибутку, яка відображає всі основні вимоги існуючої загальної стратегії розвитку: зростання її ринкової ціни, формування необхідних обсягів інвестиційних ресурсів, а також забезпечувати всі матеріальні інтереси як її власників так і самих працівників. Саме все зазначене і має входити до складу ефективної системи пов'язаної із стратегічним плануванням, розподілом та управлінням прибутком в ТОВ АФ «Біловоди», яка була розроблена і представлена для неї в даній кваліфікаційній роботі.

Для того щоб керівництво ТОВ АФ «Біловоди» змогло досягти всіх поставлених цілей, які визначені в стратегії її розвитку, йому важливо знати всі потенційні можливості для ефективного функціонування. Тому було проведено визначення сильних і слабких позицій агрофірми за всіма напрямками її діяльності: виробнича діяльність, кадровий потенціал, організація і загальне управління, маркетингова політика та фінанси.

Відповідно до дослідження ТОВ «АФ «Біловоди» необхідно провести певні заходи щодо поліпшення як її фінансового стану так і відновлення прибутковості відносно 2020 року та її нарощування на перспективу. Тому були запропоновані конкретні заходи для проведення фінансової стабілізації, які спрямовані на зменшення фінансових зобов'язань для зростання грошових та інших активів агрофірми. Використовує отриманий прибуток ТОВ «АФ «Біловоди» в основному на власний економічний розвиток: фінансують у капітальні вкладення, інноваційні технології вирощування та збору врожаю, поповнюють власні оборотні кошти, а останнім часом частіше через реінвестування прибутку до нерозподіленого прибутку. Запровадити в агрофірмі фінансування соціальних потреб: підготовка і перепідготовка кадрів, їх матеріальне заохочення, а також розвиток власної соціальної інфраструктури агрофірми.

Для ТОВ АФ «Біловоди» значним впливом на ефективність виробництва може стати рівень інтенсифікації вирощування саме кукурудзи. Пов'язане це із доцільним запровадженням у виробництво новітніх інноваційних досягнень в селекції та насінництві. Відповідним стане саме раціональне використання генетичного потенціалу кукурудзи, що сприятиме покращенню рівня її врожайності. В свою чергу збільшення врожайності кукурудзи позитивно вплине не тільки на обсяги отриманої продукції, а й на економічні показники діяльності агрофірми, зокрема на зростання доходу та прибутку. Тільки при зміні гібриду кукурудзи на ДКС 4014 при тій самій площі посіву ТОВ АФ «Біловоди» на 2023-2024 р.р. може отримати додатковий чистий прибуток у розмірі 1233,0 тис.грн.

Для покращення системи управління прибутком в ТОВ АФ «Біловоди» було запропоновано оновити власні основні засоби, а саме купити комбайн John Deere S 770. Прибуток в динаміці також має позитивну тенденцію до зростання вже з 2024 року по 2026 рік. Зменшення буде тільки у 2023 році відносно 2022 року на 40%, потім він збільшується.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- 1.Алескерова Ю.В., Червань О.Г. Управління капіталом підприємства. *Інфраструктура ринку*. 2019. Вип. 33. С. 265-271. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2019/33_2019_ukr/33_2019.pdf (дата звернення 12.09.2023)
- 2.Богацька Н.М. Прибуток підприємства: його роль, формування та резерви збільшення в умовах ринкової економіки. *Ефективна економіка*. 2019. № 9. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7253> (дата звернення: 12.07.2023)
- 3.Богацька Н.М., Кузьменко М.М. Прибуток підприємства як рушійна сила функціонування ринкової економіки. *Вісник ХНУ*. 2.2018. Хмельницький, 2018. С.102-105.
- 4.Булкін С. С. Формування стійкості та ефективності сільськогосподарського підприємства. *Агросвіт*. 2019. №24. С. 112-117.
- 5.Бурлака Д. О. Формування механізму управління прибутком сільськогосподарських підприємств. URL: <https://www.pdau.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/10/14.pdf> (дата звернення 06.08.2023)
- 6.Гавриш О.М., Порсюрова І. Методичні аспекти розрахунку показників рентабельності суб'єкта малого підприємництва. *Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія «Економіка і менеджмент»*. Випуск 2 (88). 2021. С. 24-30.
- 7.Гринчук Ю.С., Шемігон О.І., Терещенко О.А. Управління прибутковістю підприємства: теоретико-прикладні аспекти. *Ефективна економіка*. 2021. №9 URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=9300> (дата звернення: 12.11.2023)
- 8.Гуменюк В. С. Теоретичні основи управління прибутком підприємств. Електронний науково-практичний журнал *Інфраструктура ринку*. 2018. № 20.

- С. 50–55. URL: http://www.marketinfo.od.ua/journals/2018/20_2018_ukr/1.pdf.
(дата звернення: 07.09.2023)
- 9.Денисенко Л.О., Кучерявенко Ю.О. Шляхи поліпшення процесу управління прибутком на підприємстві. Проблеми економіки організацій та управління підприємствами. URL: <https://en.knutd.edu.ua/publications/pdf/Visnyk/2014-1/145-153.pdf> (дата звернення 12.11.2023)
- 10.Дергільова Г.С. Прибуток як економічна категорія. *Вісник Технологічного університету Поділля*. 2017. С. 234-240.
- 11.Журавльова Т. О. Формування фінансових ресурсів підприємства в умовах кризи. *Економіка та держава*. 2020. №3. С. 42- 45.
- 12.Зеленко С.В., Гуляницька Д.В. Економіко-математичне моделювання отриманого прибутку підприємств. *«Економічні науки». Серія «Облік і фінанси»*. Випуск 16 (61). 2019. С.72-84.
- 13.Іщейкін Т.Є., Олійник А.С., Козін О.О., Фурман А.С., Гринь А.І. Управління виробничо-комерційною діяльністю підприємства. *Економіка та держава*. №2. 2022. С. 141-146.
- 14.Ларіонова К, Капінос Г. Механізм управління прибутком підприємства. *Modeling the development of the economic systems*. 2022. №1. С. 12-128.
- 15.Лесюк А. С. Оцінка фінансових результатів діяльності підприємств в Україні. *Агросвіт*. 2020. №15. С. 67-73.
- 16.Олександренко І., Вальчишина В. Управління рентабельністю сільськогосподарських підприємств в Україні. *Економічний форум*. 2023. №1. С.138-145.
- 17.Орликовський М. О., Гришковець В.В., Зелінський Р.С., Мордюк В.В. Управління прибутком підприємства як умова його ефективного функціонування. *Агросвіт*. 2020. № 1. С. 96-102.
- 18.Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення 03.09.2023)

19.Офіційна сторінка Укрінформ. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3712702-ukrainske-silske-gospodarstva-zaznalo-402-milarda-zbitkiv-cerez-vijnu-kse.html> (дата звернення 01.06.2023)

20.Офіційна сторінка Укрінформ. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3762673-cistij-pributok-ukrainskih-agropidpriemstv-torik-stanoviv-871-milarda-iae.html> (дата звернення 11.06.2023)

21.Попович Д.В., Славчаник О.Р. Удосконалення системи управління прибутком як умова ефективного функціонування підприємств. *Молодий вчений*. 2018. № 2 (54). С. 746-749.

22.Попович Д.В., Алимов О.С. Дослідження ефективності фінансово-господарської діяльності підприємств та засоби її підвищення у сучасних умовах. *Приазовський економічний вісник*. 2018. № 1. С. 31–35. URL: http://pev.kpu.zp.ua/journals/2018/1_06_uk/8.pdf (дата звернення 18.09.2023)

23.Пріоритети забезпечення стійкості промисловості й аграрного сектору економіки України в умовах повномасштабної війни : аналіт. доп. / [О. В. Собкевич, А. В. Шевченко, В. М. Русан, Л. А. Жураковська] ; за ред. Я. А. Жаліла. Київ : НІСД, 2023. 49 с. URL: <https://doi.org/10.53679/NISS-analytrep.2023.04> (дата звернення 11.06.2023)

24.Романова Т.В., Даровський Є.О. Чинники, що впливають на збільшення прибутку підприємств України в сучасних умовах. *Ефективна економіка*. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3976> (дата звернення 25.09.2023)

25.Семоненко А.С. Діагностика розміру прибутку та напрямки його збільшення в ТОВ АФ «Біловоди» м. Ромни Сумської області. *Матеріали науково-практичної конференції викладачів, аспірантів та студентів Сумського НАУ (25-28 квітня 2023 р.)*. Суми. 2023. с.438.

26.Семоненко А.С. Сутність та необхідність управління прибутком аграрного підприємства в сучасних умовах невизначеності в Україні. *Modern research in world science. Proceedings of the 11th International scientific and practical conference. SPC "Sci-conf.com.ua"*. Lviv, Ukraine. 2023. Pp. 1347-1349.

URL: <https://sci-conf.com.ua/xi-mizhnarodna-naukovo-praktichna-konferentsiya-modernresearch-in-world-science-29-31-01-2023-lviv-ukrayina-arhiv> (дата звернення 22.09.2023)

27.Смирна О.В., Ізмайлова Н.В. Сучасний стан та проблеми формування капіталу українських підприємств в умовах кризових явищ. *Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка»*. №1. 2022. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=9904> (дата звернення 10.05.2023)

28.Сьомкіна Т. В., Гужавіна І.В., Згурська О.М. Методологічні засади управління прибутком торгівельного підприємства. *Економіка. Менеджмент. Бізнес*. 2020. № 1 (31). С. 107 – 113.

29.Фесенко В.В., Ступнікер Г.Л., Мотієнко С.С. Аналіз прибутковості сільськогосподарських підприємств України як фактор нарощування економічного потенціалу під час воєнного стану. *Економіка та суспільство*. Випуск №46. 2022. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-46-29> (дата звернення 24.10.2023)

30.Щербань О.Д., Невдачина О.І. Теоретичні аспекти визначення сутності та структури капіталу підприємства. *Приазовський економічний вісник*. 2019. Вип. 3 (14). С. 284—289.

31. Dekalb.ua. URL: <https://www.dekalb.ua/katalog-produkcii> (дата звернення 08.11.2023)